

JAMES RANDI TIL NORGE!



JAMES A. RANDI FRA USA ER EN AV VERDENS ABSOLUTT FREMSTE MAGIKERE OG ILLUSJONISTER, KANSKJE DEN STØRSTE... HAN HAR AVSLØRT URI GELLER, "MIRAKELHELBREDERE" OG "PSYKISKE KIRURGER".

RANDI, SOM REGNES FOR Å VÆRE PÅ HØYDE MED HOUDINI, ER FRYKTET AV MYSTERIEDYRKERE OVER HELE VERDEN.

JAMES RANDI HAR SATT OPP EN PRIS PÅ 10.000 DOLLAR TIL DEN SOM KAN LURE HAM, ELLER DEMONSTRERE ET PARANORMALT FENOMEN. HITTIL HAR INGEN LYKTES.

RANDI ER TILKNYTTET THE COMMITTEE FOR THE SCIENTIFIC INVESTIGATION OF CLAIMS OF THE PARANORMAL (CSICOP). I HØST BESØKER HAN EUROPA, INKLUSIVE NORGE....

CSICOP'S VERDENSBERØMTE "TROLLMANN" UTFØRER "MIRAKLER" MINST LIKE OVERBEVISENDE SOM NOEN. FORSKJELLEN BESTAR I AT RANDI FORTELLER SANNHETEN; MIRAKLENE BEROR PÅ TRICKS. OG DERFOR TITULERER HAN SEG SELV SOM "PROFESJONELL SJARLATAN".



**Medarbeidere i CSICOP
ass. of the CSICOP**

Paul Kurtz, Chairman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)
Kendrick Frazier
(science writer, Editor *THE SKEPTICAL
INQUIRER*)
Lee Nisbet, Executive Director
(professor of philosophy, Medaille College)

FELLOWS

James E. Alcock
(professor of psychology, York Univ.)
Isaac Asimov
(science writer)
Irving Biederman
(professor of psychology, SUNY at Buffalo)
Brand Blanchard
(professor of philosophy, Yale)
Mario Bunge
(professor of philosophy, McGill Univ.)
Bette Chambers
(Executive Director, American Humanist Assoc.)
Milbourne Christopher
(magician, author)
F. H. C. Crick
(Salk Institute for Biological Studies)
L. Sprague de Camp
(science writer, engineer)
Bernard Dixon
(European Editor, *Omnis*)
Paul Edwards
(Editor, *Encyclopedia of Philosophy*)
Charles Fair
(science writer)
Anthony Flew
(professor of philosophy, Reading U., England)
Yves Galiliet
(Exec. Secy. I Union Rationaliste)
Martin Gardner
(author, critic)
Stephen Jay Gould
(Museum of Comparative Zoology, Harvard)
C. E. M. Hansel
(psychologist, Univ. of Wales)
Sidney Hook
(professor emeritus, philosophy, NYU)
Ray Hyman
(professor of psychology, Univ. of Oregon)
Leon Jaroff
(Managing Editor, *DISCOVER*)
Lawrence Jerome
(science writer, engineer)
Philip J. Klass
(science writer, engineer)
Marvin Kohl
(professor of philosophy, SUNY at Fredonia)
Edwin C. Krupp
(astronomer, director, Griffith Observatory)
Lawrence Kusche
(science writer)
Paul McCready
(scientist/engineer, AeroVironment, Inc.)
David Morrison
(professor of astronomy, Univ. of Hawaii)
Ernest Nagel
(prof. emer. philosophy, Columbia)
James Oberg
(science writer)
W. V. Quine
(professor of philosophy, Harvard)
James Randi
(magician, author)
Carl Sagan
(professor of astronomy, Cornell)
Evry Schatzman
(President, French Physics Association)
Thomas A. Sebeok
(anthropologist and linguist, Indiana Univ.)
Robert Sheaffer
(science writer)
B. F. Skinner
(professor of psychology, Harvard)
Marvin Zelen
(statistician, Harvard)
Marvin Zimmerman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)

**NORSK INSTITUTT FOR VITENSKAPELIG FORSKNING
OG OPPLYSNING (NIVFO)**

NORWEGIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC RESEARCH AND ENLIGHTENMENT
A NORWEGIAN SECTION OF THE CSICOP

INNHOOLD

SIDE

James Randi til Norge!	3
Mer om Sai Baba	6
Slik utføres 'miraklene'	8
Premanands bror til Norge?	9
Oppsiktsvekkende rundskriv fra World Township Books i England	10
Homo faber eller astrogud	11
Brev til Radionämnden fra Stockholms Universitet, Fysikum	13
En vurdering av Øistein Parmanns bok om Marcello Haugen	14
En manns tilnærming til skeptisismen	16
I de døves kongerike	18
Time-Life bläser liv i gamle og avslørte 'mysterier'	19
Sic Transit glorien	20
"Et seriøst alternativ" [?]	20
Annonse strider mot kvakksalverloven	21
Er pressen livredd for å bringe motforestillinger til og avsløringer av pseudovitenskap etc.?	22
Friundervisningens astrologkurs og forbrukerbudet	23
En rasjonell forklaring på et aspekt ved UFO-opptreden	24
"Kjerringråd"	26
Randi i Oslo	28

NIVFO-BULLETIN er et kritisk forum for
pseudovitenskap og off-beat-litteratur

ABONNEMENT: KR 95,- bestilles hos:

N I V F O
Boks 2119
7001 TRONDHEIM

POSTGIROKONTO NR: 3 46 95 74

ANSVARLIGE REDAKTØRER: K Stenødegård
Jan S Krogh

James Randi til Norge!

ETTER HENSTILLING FRA FLERE AV GRUPPENE I EUROPA, INKL NIVFO, HAR CSICOP BESLUTTET Å SENDE REPRESENTANTER FRA USA FOR Å HOLDE MØTER OG FOREDRAG I DE EUROPEISKE LANDENE.

Et besøk som dette vil naturligvis være av meget stor betydning, særlig når det gjelder mediadekningen. Media skal som regel ha en meget god grunn for å sette noe om 'skeptisisme' eller vitenskap mot pseudovitenskap på trykk. (Omvent er det ikke så farlig).

Når valget falt på James A. Randi var det sikkert et godt valg. Randi, som er i følge med en assistent, kan jo mer enn å holde foredrag. Demonstrasjon av 'mirakler' burde interessere alle, selv om Randi til forskjell fra mirakelmenn flest tittulerer seg selv som 'profesjonell sjarlatan'!

FORELØBIGE REISEPLANER

Det er satt opp foreløbig reiseplan, slik at de enkelte grupper kan gi sine kommentarer med tanke på event. reguleringer.

Randi drar fra Orlando, Florida, kl. 06.30 den 17. september, og starter besøkene på Island den 19. september. Fra Island går turen rett til Norge, med beregnet ankomst Oslo den 21. september kl. 11.50.

Etter Norge blir det sannsynligvis Sverige og Finland og så Øst-Tyskland. Derfra er det meningen å dra over til Born, for på den måten å kunne delta på GWUP-konferansen den 1. oktober. [1]

VERDENSBERØMT MAGIKER

James A. Randi er verdensberømt som magiker, men kaller seg for sjarlatan. I 1986 vant han en pris på 2 millioner kroner; og ble hedret av vitenskapsmenn. Randi har i 25 av sine 58 år arbeidet for å avsløre svindlere - man kunne si innen sitt eget yrke.

I USA er han kjent som "amazing Randi". Og det er ikke vanskelig å forstå hvorfor - de fleste av de 'mirakler' som presenteres kan Randi utføre like godt, helst bedre enn 'mirakelmennene'.



JAMES A. RANDI

"I dag frykter helbredelsespredikanter, UFO-tilhengere, filippinske 'mirakelkirurger', spiritister, guruer, Erich von Däniken og tilhengere av det 'overnaturlige' alle James A. Randi. Han har tatt en hel rekke av dem med buksa nede, ofte i populære TV-programmer som Johnny Carson Show."

Sitat fra Egil Ulateigs reportasje i Vi Menn nr. 4/1987.

NOTE: [1] GWUP er en av CICOPs to grupper i Vest-Tyskland, og som holder en konferanse på denne tiden.

Til tross for sitt verdensry må vi nok anta at James A. Randi ikke er særlig kjent blant norske reportere og publikum i sin alminnelighet. Et unntak danner Egil Ulateig fra Vi Menn, som i 1987 besøkte Randi i hans hjem i Fort Lauderdale, Florida. Resultatet ble en ypperlig reportasje i Vi Menn nr. 4/1987. En befriende kontrast til den type mirakel-stoff man vanligvis finner i den kulørste pressen. Ulateig omtaler Randi som en tryllekunstner av Houdinis format.

De siste 25 årene har denne utrolige magikeren brukt all sin tid - ikke på å gi folk illusjoner - men på å avsløre alle slags sjarlataner. - Jeg beundrer gode magikere, sier han. - Og jeg avslører aldri deres tricks. Jeg er ute etter dem som påstår at de har overnaturlige evner og som fører folk bak lyset.

AVSLØRTE URI GELLER

Randi hadde sitt store gjennombrudd som avslører da han rev masken av den sagnomsuste Uri Geller, også det foran et stort TV-publikum, skriver Vi Menn. Randi sier at Geller kan noen primitive tricks samt et par gode. - Jeg ville aldri ha hørt ham dersom han ikke hadde gitt seg ut for noe mer, sier Randi. Men han selv og hans såkalte vitenskapelige tilhengere fikk folk til å tro han hadde utrolige, overnaturlige evner. Og da ble jeg nysgjerrig. Jeg gjennomskuet Geller med en gang. Han er nemlig ikke noe spesielt flink, for den som er magiker selv. Randi demonstrerte noen av Gellers knep overfor Ulateig:

- Ta av deg klokken, sier han. Han ber Ulateig legge den i håndflaten med urskiven ned. - Press den ene fingeren mot baksiden, sier han. Journalisten har full kontroll over klokken; de sitter 50 cm fra hverandre. Randis hender er synlige hele tiden. - Du er vant til at en klokke går som en klokke, sekund for sekund, sier Randi. - Nå er det lørdag, kl. 10.33. Hva om vi får Seiko'en din til å hoppe et døgn fram uten videre? Randi knytter den ene nevnen og mumler en besvergelse. - Dette gjør jeg bare for magikerforeningen, sier han. - Se nå på klokken. Ulateig snur den. Den svarte lørdagen er blitt til en rød søndag! Randi ler. - Jeg vil ikke avsløre trick'et men kan forsikre at ethvert barn kan utføre det, sier han.

Journalisten har også to bilnøkler i jakkelommen. Randi ber han legge de på bordet og sette fingeren på bagasjeromsnøkkelen. Han tar fingeren til Ulateig og lar den gli lett frem og tilbake over nøkkelen. Den andre hånden holder han under bordplaten. Og underet skjer. Nøkkelen bøyer seg under fingeren. Og ikke bare det. Randi tar den opp og plukker en metalltråd ut av det ene sporet. Han ler igjen. - Så enkelt er det.

Det var ingen illusjon. Nøkkelen kunne ikke brukes mer.

EN PRIS PÅ 10 000 DOLLAR

James A. Randi har utlovet en pris på \$ 10 000 til den som kunne klare å lure ham. Flere hundre har forsøkt, men ingen har til dags dato lyktes. Han har utfordret Uri Geller flere ganger, og han har sagt ja, men aldri stilt opp. Hvorfor? Fordi han er en bedrager.

For ca. syv år siden innstiftet Randi sin såkalte Uri-pris. - Det er en fin stålskje, meget vakkert bøyd. Den deles ut telepatisk hver 1. april i følgende kategorier:

Den vitenskapsmann eller kvinne som sier det dummeste om parapsykologi. Den organisasjon som gir penger til det dummeste prosjektet innen parapsykologi. Det massemediet som sprer den mest oppsiktsvekkende påstanden innen det paranormale. Og sist, den synske, som lurer folk på den minst talentfulle måten..

- Jeg vil ha klare beviser før jeg tror på ESP, sier Randi. - Det er faktisk mer som taler for at julenissen eksisterer!

TUREN TIL KINA OG AUSTRALIA

Folk fra CSICOP, inkl. James A. Randi, har nylig vært i Kina og Australia for å se på 'miraklene' der og forelese for interesserte. En kinesisk parapsykolog benyttet to barn for demonstrere såkalte 'psykiske evner'. Selv om mannen gav et svært troverdig inntrykk var det en lett oppgave for folkene fra CSICOP å vise hvor enkelt de ulike paranormale påstandene kunne motbevises. De avslørte også et nummer av 'healing', basert på det pseudovitenskapelige meridianakupunktur-systemet.

- Magi virker ikke, sier Randi. - Det gjør derimot lurerier ..

Kilde: BASIS nr. 5/88. (Bay Area Skeptics)

Det sier seg selv at Randi's besøk i Norge er av aller største betydning. Han er en internasjonal størrelse, og arrangementet må legges opp deretter.

Sideri mottak og opplegg forøvrig er lagt til Oslo er ansvaret for besøket gitt til NIVFO ØST, som er under ledelse av Preben Aavitsland. Saken er dermed i de beste hender, så langt.

RANDI'S PROGRAM I OSLO

I det dette skrives er programmet ikke klart. Det blir satt opp endel forslag, som bl.a. sendes CSICOP til vurdering og kommentarer. Men i utgangspunktet tar vi i store trekk sikte på følgende hovedinnslag:

- * Innslag på Fjernsynet -
- * Intervju med utvalgte journalister -
- * Offentlig opptreden for publikum -
- * Middag, og mer informelle møter med norske magikere, folk fra NIVFO etc -
- * Testing av evnte personer med påstått paranormale evner, med tanke på Randi's utlovede 10 000 dollar -
- * Pressekonferanse -
- * Sight-seeing i Oslo-området -
- * Avreise -

TIL NIVFO-BULLEINS ABONNENTER

Det er vanskelig på forhånd å vurdere hvor mye besøket krever av innsats og personell. Vi vil derfor anmode om at de av våre lesere som er spesielt interesserte i å bistå med noe, dersom det skulle bli behov for det, sender oss noen ord i god tid, slik at vi vet hva vi kan gjøre regning med på 'reservebenken'. Til gjengjeld vil vi naturligvis sende detaljerte opplysninger om arrangementene så snart detaljene er klare.

ET FORBEHOLD

Ennå er det en stund igjen til det planlagte besøket, og før alle detaljer er klarert med CSICOP må vi ta et forbehold når det gjelder å proklamere Randi's besøk i Norge med full sikkerhet. Vanskeligheter kan oppstå ennå, selv om det ikke er noe som tyder på det.

Gode forslag og tips fra leserne er også velkomne!

YTTERLIGERE DETALJER

Nå like før bladet går i trykken har vi har fått klarlagt de viktigste detaljene vedrørende arrangementet. Se melding fra NIVFO ØST/OSLO på baksiden!

Chateau Neuf viste seg å være opptatt i hele høst, men et auditorium ved Universitetet skulle være et godt alternativ. Sophus Lies Auditorium på Blindern har plass til 700 tilhørere.

LOKALE MIRAKELMENN/KVINNER UTFORDRES

Vi har i denne forbindelse kontaktet bladet 'Det Ukjente', som vil sørge for å etterlyse kandidater til Randi's pris på 10.000 dollar. På denne måten burde vi kunne rekke kanskje de fleste begavelser på dette området her i Norge.

FORTELL VENNER OG BEKJENTE....

Som kjent er det svært kostbart å annonserer i media, spesielt så store annonser som ville være naturlige for et Norges-besøk som dette. Vi anmoder våre lesere om å fortelle venner og bekjente om denne unike anledningen til å kunne oppleve vår tids Houdini ikke lenger unna enn Oslo.

MAGISK FESTIVAL I SANDEFJORD

I slutten av juli arrangerer Magiske Cirkel Norge en festival i Sandefjord. Vi har orientert foreningen om Randi's besøk i Oslo, og man har som rimelig kan være sagt seg meget interessert!

ARRANGEMENT I BERGEN

Uken før Randi kommer har Vitenskaps-teoretisk forum ved Universitetet i Bergen et seminar om naturvitenskap og livssyn. Her skulle Erik Dammann og Sven Ove Hansson være hovedtalere, men vi har nettopp fått høre at sistnevnte har meldt forfall. I den forbindelse vil vi tilby en 'stand in' fra NIVFO, trolig Preben Aavitsland.

Det skjer med andre ord svært mye for tiden på dette området.

Så er det bare å se frem til den 21. september, og i mellomtiden ønsker vi alle leserne en riktig GOD SOMMER - fortsatt!

Red.

MER OM SAI BABA

En av Indias organisasjoner for bekjempelse av pseudovitenskap og overtro er 'Committee to Investigate Miracles and other Verifiable Superstitions'. Dette er et meget treffende navn, som rommer områder som lar seg falsifisere og at det er presist hva som alltid skjer så sant undersøkelsene er gode nok. Organisasjonens leder er dr.H. Narasimhaiah ved Bangalore University.

Dr. Narasimhaiah forteller bl.a. om en 'barnegud', en syv år gammel gutt ved navn Sai Krishna fra den lille byen Pandavapura nær Mysore. Han var bl.a. kjent gjennom media for å kunne materialisere aske.

Dette var en sak komiteen bestemte seg for å undersøke. Man skrev til guttens far, men fikk ikke svar. Men sendte flere brev, men uten resultat. Senere fikk de ad omveier beskjed om at de kunne komme til Pandavapura som troende, men de ville ikke få tillatelse til å røre gutten eller undersøke ham.

Tre medlemmer av komiteen dro til stedet den 8. juli 1976 for å bevitne det såkalte 'torsdags-miraklet' som angivelig pleide inntreffe i forbindelse med bhaja - (bønn). Skeptikerne satte seg blant de troende og avslørte ikke hvem de var. Denne dagen inntraff det ikke noe mirakel. Neste torsdag innfant komite-medlemmene seg atter på stedet inkognito. Dr. Narasimhaiah forteller at etter bhajaen, da det ble litt glisnere i foramlingen, oppdaget en av komite-medlemmene en tråd som hang ned fra barnegudens kropp. Han dro i tråden, og ut drysset det aske som gutten hadde hatt skjult i undertøyet.

Hvordan ragerte så den overtroiske forsamlingen på dette glimtet av sannhet? Jo, de forbannet komiteens medlemmer. Avsløringen av denne 'barneguden' ble omtalt i avisene over hele India.

Senere begynte komiteen å konsentrere seg om 'storguden' personlig, nemlig Sai Baba. De kontaktet han først skriftlig med spørsmål om å få undersøke hans mirakler. Vi har gjenpart av brevene:

"Kjære Swamiji, som De vet påstår endel mennesker i vårt land at de har

mirakuløse krefter", begynte man brevet. Og fortsatte med å vise til at endel av disse sier seg å kunne skape gjenstander av ingenting. "Jeg er overbevist om at De er enig med meg i at materialisasjon av gjenstander fra ingenting er et paranormalt fenomen som trosser alle kjente vitenskapelige lover. Ja, alle de vitenskapelige oppdagelser og oppfinnelser som hittil er gjort over hele verden fremstår som ubetydelige sammenlignet med disse fenomenene. Mange av oss har ganske naturlig gjort oss endel alvorlige tanker om disse overnaturlige fenomenene. Dessuten er vårt land fylt av mye villfarelse, og vi er meget urolige over den skadelige virkningen dette har på folk." Man gav så en orientering om at det ved Banglades universitet var dannet en komite som skulle undersøke mirakler og annen beviselig villfarelse med rasjonelle og vitenskapelige metoder.

I Sökaren nr. 3/88 skriver redaktør Sven Magnusson at dette ikke er noen særlig taktfull formulering, og at man neppe bør bli forbauset over at Sai Baba ignorerte brevet. Man kan jo da spørre seg om babaen ville ha opptrådt mer imøtekommende dersom komiteens brev hadde uttrykt seg mer innsmiggende...

Det kom altså ikke noe svar, og man skrev ytterligere to brev. I det tredje het det bl.a.: "Den karisma som har oppstått rundt Deres person, bygger på den troen at De kan utføre mirakler. De vet at så snart Deres mirakler blir bevist å være en myte, vil De bli et vanlig menneske. Derfor er det tydeligvis det beste De logisk sett kunne gjøre nettopp det å unngå alt som kan fjerne den glorien."

Siden babaen ikke svarte på brev, henvendte dr. Narasimhaiah seg nå til pressen og avslørte brevenes innhold. Det ble en omfattende debatt i indiske aviser og tidsskrifter, det kom intervjuer med begge parter. Sai Baba opptrådte på en velkjent måte, med forakt, giftigheter og skjellsord. Babaen satte spørsmålstegn ved dr. Narasimhaiahs kompetanse til å undersøke ham og betegnet ham som en verdiløs ubetydelig stakkar som var ute av stand til å fatte Sai Babas guddommelige krefter. I en tale kalte babaen

medlemmer av undersøkelseskomiteen for småkryp. Seg selv sammenlignet han med en stjerne og et uendelig hav. Han kom med anklager mot Bangladore University og oppfordret dem til ikke å legge seg borti det som ikke angikk dem. Han forklarte at det ikke fantes noen på jorden som hadde kapasitet til å undersøke ham. En intelligent og taktfull gud får man si..

Mange skrev i aviser og tidsskrifter og priste babaen som Gud og tilla ham alle slags guddommelige evner.

Komiteen skrev enda et brev til Sai Baba. De inviterte ham til å holde forelesning om 'mirakler', med demonstrasjon, ved Bangladore University. Men heller ikke dette brevet ble besvart.

Til slutt skrev komiteen til ham at de aktet å treffe ham kl. 10 på formiddagen den 29. mai 1977 hjemme hos ham. Alle komite-medlemmene satte seg i en buss, sammen med representanter for pressen, og så bar det avsted til Whitefield, der babaen bor. Da de kom frem ble de stoppet av vakter, som hindret dem i å komme inn på gudemannens område. Det var ikke annet å gjøre enn å dra tilbake med uforrettet sak.

Dr. Narasimhaiah skrev at striden om Sai Babas troverdighet pågikk i nesten 18 måneder og fikk mange til å begynne å tenke. Frø av tvil ble sådd selv blant babaens nærmeste disipler. Og som kjent så er det intet som er så farlig for dogmatisk tro som en liten kime med ærlig tvil.

Babaens innflytelse avtok faktisk, men dette er nå lenge siden og senere vant etter hvert overtroen frem igjen, og babaens innflytelse er ganske avhengig av 'miraklene'.

SAI BABA TIER OM TELEPATI-UTFORDRING

Direktør Mark Plummer fra CSICOP, USA, besøker av og til også gruppene i India, hvor avisene følger opp med referat fra foredragene etc. Den 21. juni skrev bl.a. Indian Post at Mark Plummer ikke hadde fått svar fra Sai Baba på spørsmål vedrørende rapporter om at en militær general i Panama skulle ha mottatt 'psykiske meldinger' fra Sai Baba i India. CSICOP hadde anmodet babaen om å gjenta eksperimentet og bevise at han var i stand til å sende telepatiske budskap effektivt. Sai Baba har ikke svart på dette heller.

Mark Plummer var ledsaget av CSICOPs

representant i India, herr B. Premanand, som har ført et korstog mot babaens påstander om at han har overnaturlige evner.

Plummer, som er både advokat og journalist, samt en av grunnleggerne av Australian Skeptics, sa at India har et antall av 'gudemenn' som produserer religiøse påstander. Noen av dem har emigrert til Vesten og blitt populære blant endel mennesker der. En slik 'gud' er Maharshi Mahesh Yogi, kjent for å ha bløffet mennesker i Vesten med at han kunne lære dem levitasjon. Mange meldte seg på kursene hans, og betalte 120 dollar for et forberedende- og 5000 dollar for et avansert kurs. Men de ble skuffet da de oppdaget at de ikke kunne levitere. Da CSICOP spurte Maharshi om å få teste hans påstander nektet han det.

B. Premanand fortalte at Maharshi var blitt stilt for retten for å ha lurt noen av sine disipler, og retten hadde pålagt ham å tilbakebetale de 5000 dollar, samt å betale erstatning for tap av tid og energi.

"Det Maharshi underviste om i levitasjonens navn var kun froskehopp", sa Premanand. Han fortalte at han oppdaget dette i Hyderabad, hvor han benyttet en seng med fleksible fjærer som fikk folk til å løfte seg tre fot når gjorde froskehopp på den.

En annen bløff som med stor suksess er funnet på i India er å lokalisere vann under jorden ved bruk av Y-formede pinner. Disse Y-pinne-operatørene påstår at pinnene, når de blir holdt på en spesiell måte, begynner å rotere hvis det er vann under dem. Premanand påpekte at det er alminnelig kjent at vann finnes over alt nede i jorden; spørsmålet er bare hvor dypt det ligger. Vannfinnere vil derfor lykkes eller mislykkes, alt ettersom.

Han fortalte også at 10 vannrør ble plassert under jorden og at man lot vann passere gjennom det ene. Ca. 1000 kvistgjengere ble bedt om å identifisere røret med vann. Samtlige av dem mislyktes med dette.

Premanand imøtegikk også den populære rapporten om at astma kunne kureres ved at pasienten svelget en levende fisk ved midnatt, på Amavasya-dagen. Han dro ut for å sjekke denne rapporten fra 'swamien' som startet det hele, og fant ham i et hospital under behandling for astma.

Premanand fortalte også om bløff som ildgang, ildsluking og skjebyying.

>>>

SLIK UTFØRES "MIRAKLENE"

PRODUKSJON AV 'HELLIG' ASKE (VIBHUTI):

Til dette 'miraklet' trenger du:

Et stort lommetørkle, et antall små kuler av 'vibhuti' (disse er lett å få kjøpt i Palani, Tamil Nadu, eller kolonialforretninger i hvilken som helst annen stat i India. Et kilo 'vinhuti' koster Rs. 15.

METODE:

Tørk hendene foran tilskuerne med ditt eget 'spesielle' lommetørkle, som skal inneholde små kuler av vibhuti som allerede er blandet med kanji (risvann). Hell kulene i din venstre hånd - kulene er så små at de ikke vil være synlige for tilskuerne når du beveger hånden rundt - håndflaten vendt opp med hurtige bevegelser i ca. 30 sekunder. (Med denne farten vil bare et video-kamera kunne registrere at noe er skjult i hånden.) Vis frem din høyre hånd, som er tom, slik at den åpne håndflaten vender mot publikum. Deretter: beveg din venstre hånd - håndflaten ned, og gni kulene til pulver - strø så det 'hellige prasad' opp i hendene på publikum. Du har nå lyktes med å 'skape' prasad med bare hendene. 1 kilo vibhuti (aske) vil holde til ca. 10.000 svermere.

HVORDAN SPISE ILD:

Til dette 'miraklet' trenger du små biter av ren, ublandet kamfer.

METODE:

Meget likt forannevnte trick, basert på de samme prinsipper. Plasser et lite stykke kamfer på din utstrakte håndflate, sett fyr på og beveg det kraftig med roterende bevegelser. Etter å ha gjort dette en stund, putt det i munnen. Dette vil ikke gjøre noen skade, munnen er det tryggeste stedet når det gjelder tricks som har å gjøre med ild. (Ilden er som kjent avhengig av surstoff for å brenne, og slukner øyeblikkelig i munnen, hvor det også pustes ut kullsyre.) Det er uhyre viktig at kamferen er ren.

HVORDAN DU SETTER FYR PÅ ARMENE DINE:

Til dette 'miraklet' trenger du:

En middels stor trepinne, innpakket i tøy i den ene enden - som en veke eller fakkell, samt litt parafin.

METODE:

Dette tricket er særdeles enkelt. Det er basert på det lite kjente faktum at en hvilken som helst flate på menneskekroppen bare vil bli brent dersom den er i kontakt med ilden i mer enn tre sekunder. Dypp så pinnen i parafin og tenn på. Beveg pinnen raskt (under tre sekunder) langs begge armene, hopp omkring som en avsidig, med begge armene i lys lue, skrik og hyl som om din sjel var besatt. Og, når du ikke føler noen smerte vil tilskuerne juble og applaudere.

HVORDAN UTØVE "YAGNA" OG SKAPE ILD VED "PSYKISK KRAFT"

Til dette 'miraklet' trenger du:

Potassium permanganat, glyserin og smør (fett)
Hvis det er tale om en liten yagna kan du bruke små sammenkrøllede papirbiter. I dette tilfellet vil du trenge 1 gm potassium permanganat, knust umiddelbart før opptreden for å unngå oksydasjon. Så trenger du et par dråper glyserin. Mengden av fett spiller liten rolle, du kan bruke mye eller lite av det. Dersom yagnaen er en større affære, bruk trestykker som i en hvilken som helst

annen form for puja. Her vil du trenge større kvanta av både potassium og glyserin.

METODE:

Arranger trestykkene eller papirkulene på passende steder, som f.eks. en havan kund (en triangulær metallvase-lignende gjenstand stadig brukt i puja.) Tilsett de knuste potassium permanganat-krystallene mens du gjør klart for yagnaen. Og så - med en overdreven gestus - tilsett en passende mengde med fett, på forhånd bladet med den angitte mengde glyserin, til papiret eller trestykkene. Så snart glyserinen kommer i berøring med potassium permanganat, vil det oppstå antenneelse og røktvikling. Rett så et gjennomborende blikk mot det rykende treet/papiret, og i løpet av sekunder vil dine 'mentale evner' forvandle røken til ild!

Slike yagnaer er meget vanlige i India og utføres med monoton regulertitet for å 'rense ens sjel' eller ødelegge 'onde ånder'. Det sies at swami Sadachari har tjent hele Rs 85 lakh på hver slik yagna, som han arrangerte etter påbud fra prominente politikere, inklusive statsminister Indira Gandhi.

HVORDAN FREMSKAFFE EN SHIVALINGAM GJENNOM MUNNEN

Her trenger du: en liten transparent, ren, eggformet krystall av glass, og en liten klut.

METODE:

Dette 'miraklet' er meget enkelt, basert på fingerferdighet. Legg den eggformede krystallen i din venstre hånd. Begynn så å massere maven med begge hendene, som for å lindre smerte. Pass på å holde krystallen skjult for de bedende øynene som ser på mens du gnir deg på maven. Lat nå som at smertene har beveget seg oppover mot brystet. Gjør et nummer av at du svetter og be om en klut. Mens du tørker pannen med kluten putter du raskt krystallen inn i munnen. Kast kluten med en dramatisk bevegelse, og 'produser' så triumferende lingamen ut av munnen.

På denne måten blir man Gud i India, og gjør stort inntrykk på vestlige yrkesforskere og akademikere.

Hva så med avsløringene? Hvilket inntrykk vil det gjøre på de troende å få se at Premanand og andre tryllekunstnere, som ikke utgir seg for å være mer enn mennesker, kan utføre de samme miraklene som 'gudemennene' gjør?

Mest sannsynlig vil man få en reprise på Uri Geller: Intet kan rokke de troende i troen. Dermed kan både østlige og vestlige guruer beholde sin status og fortsette sin virksomhet, uten å måtte svare for noe som helst. Det vil tilhengerne alltid sørge for.

Men Premanands- og andre ekte sannhetssøkeres utrettelige og kostbare innsats er selvsagt ikke bortkastet. Det finnes ennå mange som verdsetter sannhet og kunnskap, og det vil komme en ny generasjon - også i India.

Det gjenstår ennå å se hvordan bl.a. Erlendur Haraldsson vil reagere når han får kjennskap til Premanands oppskrifter på Sai Babas 'mirakler'. Ville

ikke Premanand ha utført disse 'paranormale' oppvisningene like overbevisende som Sai Baba? Det finnes ingen grunn til å tro noe annet.

Man skulle ikke forbause seg over at professor Martin Johnson, som parapsykolog, eller vitenskapen i sin alminnelighet, ikke har konsentrert seg om indiske gurus oppvisninger. Man har ganske enkelt hatt bedre velt.

PREMANANDS BROR TIL NORGE?

Den 27.- 31. juli i år arrangerer Magiske Cirkel Norge 'Magisk Festival 88' i Sandefjord. Premanands bror, B. Dayanand, som også er tryllekunstner, har sagt seg interessert i å delta på festivalen, og hvis det går i orden vil han oppholde seg et par ukers tid i Norge for å se seg omkring, og bl.a. besøke NIVFO.

Også Dayanand skal være fullt kapabel til å utføre Sai Babas 'mirakler', og har sagt seg villig til dette, dersom det blir noe av turen til Norge. Red.

OPPSIKTSVEKKENDE RUNDSKRIV FRA WORLD TOWNSHIP BOOKS I ENGLAND

Kjære bokkunde,

Dette for å gjøre deg kjent med at World Township Books (tidligere Coombe Springs Press med sitt Seeker's Library Programme) ikke lenger vil effektivere personlige bokbestillinger, eller på annen måte imøtekomme individuelle interesser i bøker på områdene Østens religion, okkultisme, UFO osv. Grunnen er at eierne har vurdert slike emner som mentalt forstyrrende på leseren og til å oppmuntre ham til å slutte seg til- eller sågar starte en villfarende kultus. Vi anser det som en publikumsservice å nekte å forsyne folk med slike bøker.

Hvis du skulle være en av dem som føler deg som et offer for denne avgjørelsen, kan vi forsikre deg om at andre leverandører av slik litteratur eller materiale fortsatt vil operere her i England. Dessuten, forskjellige altfor populære kulturer har deres eget utgivelsesapparat for å fremme sine sosialt ødeleggende tros-systemer og utvide deres godtroende medlemsskap. Så du kan alltid henvende deg direkte til dem etter materiale om ulike eksklusive virksomheter som benyttes for å indoktrinere deg videre i ditt følelsesmessige press, slik at du en dag 'velger den rette siden' eller hva det måtte være.

Vi ønsker dessuten å understreke at vi ikke lenger selger Østlige musikk-kassetter eller kopier av de mange tusen slides og fotografier av mystiske og 'hellige' steder i Østen, eller filmer fra de hundrevis av timer med film tatt av tidligere medlemmer av the Alexandria Foundation i Østen i forbindelse med deres sosiologiske undersøkelser. Også dette materialet er blitt vurdert av eierne som stimulerende for eksotiske okkulte østlige identifikasjoner og mystiske aspirasjoner. Dette vil i sin tur gjøre dem til subjekter for 'åndelig' eksport eller autoriteter fra Østen, som fengsler den vestlige sivilisasjonens mennesker i forskjellige bevegelser her i Vesten som vanligvis er identifisert ved islam, hinduisme og buddhisme for det meste, eller stimulerer kvasi-østlige emosjonelle bølger i kulturer med røtter i Østen. Disse inkluderer Gurdjieff- eller John Bennett-bevegelsene (knyttet til islam) og den teosofiske eller Krishnamurti-bevegelsen (knyttet til Buddhismen) eller hvilken som helst av de utallige

vestlige guruer, som Da Free John, som er knyttet til hindu-kilder. Den tenkende leser vil innse hvorfor det er best at slikt eksotisk materiale ikke gjøres tilgjengelig. Vi er dog klar over at en stor del av dette materialet er unikt og ikke kan skaffes gjennom andre utgivere, men må forbli hos oss under lås og lukke slik at det kan bli undersøkt som sosiologisk og antropologisk materiale av profesjonelle personer. Så vi ber om unnskyldning for problemer dette måtte påføre våre tidligere kunder. Men vi kan forsikre dem om at de ikke har tapt noe på dette. Det er snarere positivt, da det har minsket sannsynligheten for at de blir påvirket til å slutte seg til en eller annen av de østlige, mystiske guruene; samt at det er mindre risiko for en farlig, sosialt destabiliserende identifikasjon med en fremmed kultur. Det er også mulig å unngå de mange syntetiske østlige hokus-pokus-kulturer som har skutt opp som paddehatt nylig i Amerika og Europa, inkl. den åpenbart svekkede Rajneesh-kulten.

Til slutt ønsker vi å understreke at vi ikke kommer til å svare på spørsmål vedrørende disse tingene, da de ikke lenger angår oss - bortsett fra som elementer i den sosiale degenerasjonen i Vesten i det 20. århundre; forøvrig hos hele menneskeheden, hvis vi tar hensyn til alle de 'religiøse' krigene som pågår.

Farvel og lykke til,

Simon Coxon
Spokesman for World Township Books

Rundskrivet, som er datert den 16.1.88, trenger neppe noen kommentarer, bortsett fra at man kan lure på hvorfor en stor leverandør av denne type litteratur og annet materiale har slått totalt om og taler fornuftens sak. Det er mulig at det kan skaffes opplysninger om dette, og i så fall vil vi naturligvis komme tilbake til saken.

Red.

Homo faber eller astrogud

"MYE ER MEKTIG, MEN DET FINNES
INTET MEKTIGERE ENN MENNESKET"

Slik lar Sofokles 441 f.Kr. koret i Antigone synge en tidlig hymne til Homo Faber, den arbeidende, den oppfinnsome, den skapende og den søkende. Og mer enn hundre års fortidsforskning har så smått stadig bedre kunnet belyse dette tidlige mennesket i den Gamle og Nye verden, gjennom studiet i språk og skrifter, i religion og kunst og i den materielle virkelighet som ble åpenbart av en stadig mer forfinet arkeologi. Et nyansert og skiftende bilde av kulturens utvikling avtegner seg. Fremdeles finnes mange problem, store og små, og hver generasjon finner nye spørsmål og innfallsvinkler. Men i det store og hele våger man kanskje å si at vi noenlunde bra kjenner de viktigste etappene på den "evige vandring oppover". Og det er sant å si vanskelig ikke å imponeres og gripes.

Men for mange er ikke dette tilstrekkelig. Foran meg ligger en haug med bøker som alle har det til felles at de ikke nøyer seg med forskningens bilde av menneskets kulturelle utvikling. I stedet presenterer disse forfatterne - Donnelly, Churchward, Spence, v.Däniken, Hutin, Velikovski, Kjellson, Troeng, Falk, Berlitz og mange andre - oppfatninger om menneskenes fortid som drastisk skiller seg fra den mer eller mindre markerte konsensus som en internasjonal forskning har kommet frem til.

Hva består disse avvikende oppfatningene i? Det er ikke lett å gi noe samlet bilde, men felles for mange av dem er antakelsen av forekomsten av ukjente kulturer, ofte på forsvunne kontinenter, eller sunkne øyer, som har vært mer høytstående enn de vi kjenner. Her dukker navn som Atlantis, Lemuria, Mu og mye annet opp, moderkontinenter av gullalder og paradiskarakter. Her skimtes også arkane vishetssentra i hjertet av Tibet, der mange tusenårig hemmelig viten om ånd og materie har overvintret og nå finnes bevart i veldige bibliotek, hemmelige for folk fra Vesten.

Noen går enda lengre. Spesielle tolkninger av kilder som det Gamle testamentet, sumeriske myter, vediske og episke tekster fra India, egypternes dødsbok, Maya-folkets Popol Vuh-dikt osv., kombineres med enigmatisk billedfremstillinger og byggverk som pyramidene, Stonehenge, Baalbeck, inka-ruiner, påskeøy-figurer og mye annet. Dette gir så bakgrunn for den oppfatning at det finnes udiskutable beviser for at man i fortiden kjente til avanserte teknikker og fenomen som radioaktivitet, laser-stråler, tyngdekraftsmodifikasjoner, atombatterier, flyteknikk og romskip, roboter og elektronikk. Av en del forfattere føres disse resonnementene videre til den oppfatning at jorden i menneskenes primitive barndom ble gjestet av romvesener, som etterlot seg spor i menneskehetens eldste kilder og monument, som lærte menneskene kulturell virksomhet og, i prinsippet, la grunnen for vår utvikling som kulturskapning, kanskje via styrte genetiske manipulasjoner eller seksuelle forbindelser.

Alt dette kan i første omgang synes harmløst og noen ganger til og med morsomt, bortsett fra det for fagmannen provoserende i at det selges i millionopplag, leses sander og sammen i bibliotekene og innbringer sine forfattere langt større summer enn den meste og beste seriøse populærvitenskapen. Men det hele er nok ikke så harmløst. Det er påfallende hvor ofte man ser denne litteraturen klassifisert ikke som "fiction" men som "speculative archaeology", "non-fiction", "teknikkhistorie" osv. Altså: Såvel forfattere som lesere ser ikke alt dette som en lek med fantasi, og som en "baklengs science fiction", men som en slags vitenskap. Og det er i høyeste grad uhyggelig! Det er nemlig tale om en parodi på vitenskap, et latterspill av seriøs sannhetssøking.

Det som særmerker disse forfatterne er en pseudovitenskapelig sjargong - parret med en markant mangel på kildekritikk og vitenskapelig metode og med en i disse sammenhenger særdeles ødeleggende, slapp anvendelse av det viktige

Denne uttalelsen skal ikke oppfattes som kulturvitenskapelig "facksnorkighet" og uvilje mot amatører, en kategori som har betydd og kan bety mye for å åpne nye veier. Men det har til hensikt å understreke at i den vitenskapelige diskusjonen gjelder ikke titler, institusjoner, berømmelse eller høyrøstet snakk, men kun veiling av evidens og kritisk gransking av resonnement. Og det er en kilde til bekymring når et større publikum forledes til å tro at dette er måten å føre en vitenskapelig diskusjon på, og sannheter etableres. Disse forfatternes irrasjonelle og ukritiske uvitenskapelighet fører bort fra enhver forståelse for det vitenskapelige arbeidets vilkår og vesen.

Ofte kan disse galskapene skrives fordi at forfatterne ikke kjenner til den mengde av forskningskunnskap som finnes, men ikke sjelden kan det skje fordi forskningen ennå ikke- eller bare utilstrekkelig har bearbeidet visse interessante problem og bragt resultatene ut til et bredere publikum. Det finnes f.eks. for få bøker som de utmerkede av Sven Ove Hansson, Vetenskap och ovetenskap - om kunnskapens hantverk og fuskverk (Tiden 1983) og Sigvard Strandh, Från pyramid til laser - Ur teknikens historia (Natur och Kultur 1985). Her er det viktig at en publikasjon som POLHEM har kommet til og at man nå også gir ut et nummer om antikk teknikk, et gunstig felt å arbeide på og formidle kritisk kunnskap fra: dels for at det er av fundamental interesse, dels fordi det er et av de konfliktområdene hvor uvitenskapelighet og uhistorisk irrasjonalitet i dag gjør seg brede. Teknikkhistorikere på alle felt, foren dere!

[illegible]

Denne interessante artikkelen finnes i Folkvett nr. 3/1987, sammen med følgende kommentarer:

I den senere tid har vi i mediene sett flere angrep på etablert vitenskap. I DN (3/10) anklager Elisabet Hermodsson fysikerne for å tilpasse seg til øvighetens, dvs. det militærindustrielle kompleksets, vurderinger ved å forfekte teorier som Big Bang. På grunn av "plassmangel" refuserer DN en imøtegåelse. Dag Stålsjö tar i TV (12/10) frem "forskeren" Arno Werner som hevder at "Newton tok fullstendig feil" og at vi bør satse på å utvikle en maskin bygd etter den nye teoriens prinsipper etter som den, "hvis den fungerer", befri oss fra kjernekraften og redder elvene i Norrland. Når fysikerne reagerer på galskapene så sammenlignes Werner med Kopernikus, som "også fikk lide på sin tid, fra den tidens lærde". Det var Runa Brar i sitt "kåseri" i DN (20/10) som med en tale til antiintellektualismens forsvar tok Werner og Stålsjö til sitt hjerte. [En anmeldelse til Radionämnden av Stålsjös program er gjengitt i samme nummer av Folkvett. Bladet kommer tilbake til disse sakene i et senere nummer. - Red.]

Her presenterer vi i stedet en artikkel som er interessant nok i seg selv, men som på tross av at den er skrevet lenge før den seneste tidens "debatt" også fungerer utmerket som svar til Hermodsson, Stålsjö, Brar m.fl.

Forfatteren er Carl Nylander, og artikkelen er tidligere publisert i Polhem, Tidsskrift for teknikkhistorie, 1986/3. Polhem utgis av Svenska Nationalkommittén för teknikhistoria, Ingenjörsvetenskapsakademien.

~~~~~

Som vi ser skiller ikke svenske aviser seg spesielt ut fra sine norske ekvivalenter, når det gjelder den dypfølte kjærligheten til irrasjonalitet og non-sense som åndelig føde for leserne. Knappheten på spalteplass for korrigerende fakta synes også å være den samme.

Red.

## BREV TIL RADIONÄMNDEN FRA STOCKHOLMS UNIVERSITET, FYSIKUM

Den 12 oktober 1987 kl 21 00 i TV 2 sendte man programmet "Strövtåg i Hästveda" produsert av Dag Stålsjö ved Göteborgsredaktionen. Programmet inneholdt et flertall påstander som strider mot fysikkens lover, hvilke i detalj er blitt utforsket og verifisert i løpet av de seneste århundrer. Intervjuet med "amatorforskeren" i programmet ble utført på en beundrende måte uten tilløp til kritiske spørsmål eller kommentarer. Blant annet fikk angjeldende person anledning til å presentere en bokstavelig talt egen teori for gravitasjonen og som skulle innebære dels at den etablerte Newtons mekanikk er feilaktig, dels at en perpetuum mobile som skulle løse alle energiproblem er mulig.

Slike påstander er naturligvis løst prat så lenge de ikke er basert på fakta: Hver fysikkprofessor i landet får regelmessig skrivelser fra lignende amatørforskere med egne, "revolusjonerende" teorier: Det er opprørende at en bred almenhet får groteskt villende opplysninger som strider mot velkjente fakta: Det minste forsøk fra produsentens side på å kontrollere opplysningene ville ha avslørt deres urimelighet: Vi mener at programlederen viste en ekstrem ukritisk holdning som forsterket innholdet i de usaklige påstandene: Gale ideer må gjerne fremføres i TV: Dette krever imidlertid meget god dømmekraft når det gjelder måten å presentere dem på i et medium med fjernsynets gjennomslagskraft: Dag Stålsjö demonstrerer i sitt program en total mangel på slik dømmekraft.

På bakgrunn av ovenstående vil vi med dette anmelde programmet til Radionämnden for usaklighet og samtidig med dette henstiller vi til ledelsen for TV2 at den påtenkte reprisen den 18. oktober innstilles til saken er blitt behandlet av Radionämnden:

\*\*\*\*\*

Brevet er undertegnet av 10 professorer fra universitetet, og datert 15.10.87.

-----

FOLKVETT nr. 1/88 følger opp saken, bl.a. er svar mottatt fra Radionämnden.

Se side 25

AV K. E. STEFFENS

Øistein Parmann har skrevet en fengslende bok om Marcello Haugen, men fra et parapsykologisk synspunkt er den av begrenset verdi. Forfatteren tar Haugens evner for gitt og gjør ikke noe forsøk på å drøfte arten og kvaliteten av hans begavelse, når man da ser bort fra hans henvisning til Rudolf Steiners absurde påstander om det 'atavistiske klarsyn' (Se s. 72 og 75-76 i utgaven fra 1979 i serien Cappellens Uglebøker.) Heller ikke har han noe kritisk forhold til sine hovedsakelig muntlige kilder. Han gjengir deres beretninger, ofte på 'en måte som røper den dyktige og rutinerte journalist, men han tar i det store og det hele hva de har å fortelle for god fisk uten å forsøke seg på kildekritikk.

Som antroposof er flest tar Parmann paranormale foreteelser for gitt. I lys av Steiners fantastiske verdensbilde må parapsykologi som empirisk vitenskap fortone seg som noe smålig, uinteressant og ufruktbart. Antroposofene er troende i sitt forhold til det paranormale, som de også er det i forhold til Steiners klarsyn og 'åndsvitenskap' nedfelt i de ca. 350 bind som utgjør die Gesamtausgabe. Begynner man først å betvile enkelte av Steiners forskningsresultater, vil det være såre vanskelig å sette skranker for en tvil som kan få hele åndsvitenskapen til å smuldre opp.

Parmann tilkjennegav klart sin holdning da han kåserte om Marcello Haugen på et møte i Norsk Parapsykologisk Selskap den 16. januar i år. (1986 -red.) Han erklærte innledningsvis at han ikke var interessert i parapsykologi, og fant den forskning som foregår kjedelig. Man merket også den nedlatende, ja endog foraktfulle holdning til vitenskap og vitenskapelig metode som er så typisk for antroposofene. Siden hverken naturvitenskapelige eller humanistiske disipliner bekrefter Steiners forskningsresultater må antroposofene gardere seg ved å stemple den gjense vitenskap som 'materialistisk'.

Parmanns holdning røper klart den grunnleggende forskjellen mellom parapsykologi og okkultisme. Det møysommelige og i en

viss forstand 'kjedelige' arbeid for å gjøre parapsykologien til en seriøs og respektert vitenskap står i den skarpeste motsetning til de fleste okkultisters lettvinde jonglering med begreper som 'klarsyn', 'høyere bevissthet', 'åndelig kraft', 'høyere plan', 'mestere' osv.

Nu er det ikke min mening å påstå at Parmanns bok gir et falskt bilde av Marcello Haugens paranormale evner. Jeg er personlig ikke i tvil om at han var sjelden godt begavet på dette område, og jeg tror også at Parmann har lyktes i å gi et sant bilde av en mann som brukte sine evner i det godes tjeneste. Det kan ikke være tvil om at Haugen var det man i dag gjerne betegner som en

karismatisk personlighet, hvis virke gjemmer et langt liv var til velsignelse for mange av dem som søkte hans hjelp.

Men, som jeg prøvet å antyde i et innlegg etter Parmanns kåseri, Marcello Haugen var også en mann med klare begrensninger. Han var ikke det minste klarsynt når det gjaldt Blavatskys teosofi, Steiners antroposofi og Spencer Harvey Lewis' AMORC. I disse lærebygninger vrir det av falske og absurde påstander om vårt solsystem og dets utvikling, jordens og menneskehetens historie og mangt annet som virker fantastisk og absurd, selv om det ikke kan direkte falsifiseres. (Som f.eks. Steiners påstand om at Buddha steg ned på Mars i 1604 for å virke som fredsstifter). Haugen later ikke til å ha dratt disse doktriner i tvil og ser heller ikke ut til å ha hatt problemer med enkelte uforlikelige motsetninger mellom disse okkulte systemer. Han tok enda til initiativet til å innføre den intellektuelle minst tilforlatelige, AMORC, til Norge, en rosenkorsorganisasjon som har vært kalt 'verdens største postordreforretning i mystikk'.

Parmann drøfter ikke noe sted spørsmålet om Haugens begrensninger og feilbarlighet, men han skal ha honnør for at han gjengir noen kritiske ord av en lege, H.K. Sandberg, som hadde flere pasienter

som hadde vært hos Haugen. Sandberg kan fortelle om 'standardspørsmål' og bisarre utsagn, som f.eks. til enkelte kvinner at de hadde skjev livmor og til gutter at 'den venstre purigstenen henger dypere enn den høyre' (s. 231). (Dette er jo nesten alltid tilfelle.) Når man til dette føyer like bisarre påstander om folkelynnene i enkelte av våre landsdeler (s. 222) og nokså misvisende advarsler til unge menn når det gjaldt onani (s. 204), får man inntrykk av at Marcello Haugen hadde sine klare begrensninger og mang en gang kunne si ting som slett ikke røpet noen høyere innsikt.

Det er ikke bare som klarsynt at Marcello Haugen hadde sine klare begrensninger. Også på det moralske og personlige område er der paradoksale og diskutabile trekk, men Parmann nevner bare slike svakheter i forbifarten uten noe sted å drøfte dem. Vi får f.eks. vite at han 'var en meget engstelig natur, og så redd for tannleger at tennene ble ødelagt og måtte trekkes' (s. 162-63). Siden viste han seg på grunn av forfengelighe- sjelden for folk (s. 163 og 224). Han var også redd for hunder (s. 239) og 'livende redd for trekk' (s. 107), 'eide ikke smak' (s. 203) og later til å ha vært merkelig dominert av sin mor. Denne skulle ha fortalt ham at hvis han giftet seg ville han miste sine evner. 'Og det trodde han på' (s. 164).

Dette fører over til Haugens forhold til kvinner, som Parmann vier et kapittel, men uten å se det besynderlige i at en mann som forfektet kristen moral og trodde på okkulte systemer som slett ikke passet fri kjærlighet, kunne ha 'et rikt og sterkt og mangfoldig erotisk liv' (s. 202) selv om 'det var mange av hans veninner som ikke fikk oppleve ham som elsker' (s. 203). At i alle fall ett av hans forhold endte tragisk, ble klart da Parmann på møtet i i Norsk Parapsykologisk Selskap kunne fortelle at grevedatteren som han omtaler på side 79 og 99-100, tok sitt eget liv. At Marcello Haugen ihvertfall hadde ett barn utenom ekteskap, nevnes også av Parmann, men uten noen kommentar (s. 100).

Den manglende kritiske og problematiserende holdning finner vi også når Parmann omtaler et par merkelige episoder i Haugens liv. Under et opphold i Mellom-Europa i 1914 skal han 'i dyp hemmelighet' ha blitt innkalt til keiser Franz Josef som 'bad ham om å bli hans personlige rådgiver' (s. 78). Senere blir han bedt om å komme til Berlin hvor 'en gruppe general-

stabsoffiserer' ønsker å treffe ham. Haugen reiste og kunne gi opplysninger om den kommende krig, som gjorde at han etterlot 'meget dyster forsamling' (s. 80). Hvis Haugen hadde vakt så stor oppmerksomhet i toneangivende kretser i Tyskland og Østerrike som dette tyder på, ville det være rart om det ikke finnes brev, dagbøker eller memoarer som bekrefter disse opplysninger. Så lenge slike kilder ikke kan oppspores, tror jeg det er sunt å stille seg skeptisk til Macello Haugens beretninger om sitt møte med europeisk stormaktspolitikk.

Hvor godtroende og ukritisk Parmann kan være, ser man forøvrig av det kapittel han har føyet til i den nye utgave som utkom i fjor høst. Her konstruerer han en sammenheng mellom Haugens møte med keiser Franz Josef og det fullstendig oppdiktede vrøvl om 'Skjebnespydet' som serveres av den engelske forfatter Trevor Ravenscroft i boken 'The Spear of Destiny' som utkom i 1972. Boken er ren humbug, et okkult makkverk, og det er høyst beklagelig at ikke Parmann orienterte seg litt på forhånd, for endog hans antroposofiske venner kunne ha fortalt ham at det dreier seg om et falsum.

KILDE: Parapsykologiske notiser nr. 20/86.

## Slankete- annonse ble forbudt

**Oslo (NTB):** Markedsrådet har gitt importøren av den kinesiske teen, Sou Tsi-an, forbud mot å markedsføre teen som slankemiddel. En svensk undersøkelse som konkluderte med at teen ga vekttap, er ikke funnet holdbar, skriver Aftenposten.

Det var forbrukerombud Kjersti Graver som reiste saken for Markedsrådet med utgangspunkt i at importøren drev villende reklame ved å hevde at det finnes vitenskapelig belegg for at den kinesiske teen har en slankende virkning.

Importørens prosessfulmekktig, advokat Fridtjof Feydt, sier til avisen at han klient under ingen omstendighet vil godta vedtaket i Markedsrådet. - Dette kan angripes på to måter, enten ved sivilt søksmål eller ved å ignorere forbudet mot slankeannonse, slik at spørsmålet kan bli belyst i en eventuell straffesak, sier Feydt.

Adresseavisen 19.05.88.

I juni (-87) var Western New York Skeptics vertskap for Al Seckel, grunnleggeren av Southern California Skeptics, som er verdens største lokale skeptikerorganisasjon. Dens fremragende innsats under Seckel's ledelse kan ikke overvurderes. Gruppen var ansvarlig for den første skikkelige undersøkelsen av ildgang, og skapte verdensnyheter da den sponset den nå berømte 'amicus brief' signert av 72 nobelprisvinnere, som forlangte at USAs høyesterett skulle erklære ugyldig en lov i staten Louisiana som sier at det skal undervises i "kreasjonisme" over alt hvor det blir undervist i evolusjon. Al Seckel forteller:

- Jeg startet Southern California Skeptics [SCS] fordi jeg mente at folk ofte ikke tenker på en probat måte, ikke vurderer informasjonen skikkelig, ikke etterprøver dypt nok. De stiller ikke seg selv de riktige spørsmålene og skiller det essensielle fra det ikke-essensielle. Så jeg mente at kanskje, hvis vi kunne undervise i den kritiske tenkningens kunst, som bare er en liten del av større tenkekunst, så kanskje kunne vi komme noen vei med problemene. Dette var mitt idealistiske håp.

Jeg spekulerte meget på hvordan jeg kunne få folk interessert i dette med tenkningens kvalitet, og innså at jeg ikke bare kunne stige opp på en talerstol og si: "Jeg skal til å undervise verden om hvordan man skal tenke." Folk ville ikke lytte. Så jeg forsøkte å lete etter noen områder hvor det var stor publikum-interesse og mangel på kvalitet i tenkingen, og så benytte dette i undervisningen. Jeg innså at folk er svært interessert i paranormalt, okkult og pseudovitenskapelig tøv.

Jeg mener at både den pseudovitenskapelige og den skeptiske bevegelsen er viktig, fordi den enorme og økende interessen for pseudovitenskapene nettopp er en liten indikasjon på at folk ikke vurderer og verdsetter informasjon skikkelig, noe som har alvorlige konsekvenser. Så vi kan ta for oss slike vanvittige felter som Bermuda-triangelet og astrologi og bruke disse i forsøket på å utvikle dyktighet i tenkning.

Min tilnæringsmåte er ikke debunking.

Du kan preke over budskapet. Men du må få tilhørerne engasjerte i det. På en eller annen måte må du forsøke å få folk til å innse at det viktigste problemet med vitenskap og derfor ved å løse disse problemene, er persepsjon. (Oppfatning, sansing, erkjennelse.) Hvordan skille det essensielle fra det ikke-essensielle; hvordan stille seg selv spørsmål.

Metoden med debunking (avvisning) vil egentlig ikke virke særlig effektivt, fordi du kan tilbakevise Bermuda-triangelet, du kan tilbakevise triangelet utenfor Madagaskar, du kan tilbakevise triangelet utenfor det Indiske hav, og alle vil si, "Men der er et nytt triangel som har oppstått helt nylig i Mexico-gulven."

Det du ønsker å forsøke er å gi folk evnen til selv å forstå hva slag tøv alt dette er. Om du til stadighet avslører og oppklarer ting for folk, vil de konstant komme tilbake til deg. Jeg vil at folk ikke skal komme tilbake til meg, men å lære seg hvordan de skal forholde seg for å kunne mestre oppklaringen selv. Og hvis vi kan gjøre det, da har vi løst problemene så langt. Men inntil da, dersom vi bare fortsetter med å skyte ned paranormale ender, vil de stadig dukke opp på ny. Vi vil ikke komme noen vei.

SCS benytter altså en annerledes tilnærming til debunking, men det betyr ikke at debunking ikke er nødvendig og nyttig. SCS benytter en metode som tiltrekker en hel del mer mennesker, mennesker som normalt ikke ville slutte seg til noen skeptisk bevegelse. De er ikke spesielt interessert i UFOer og Bermuda-triangelet, fordi folk flest går trøtt etter meget kort tid - du vet bestandig hvordan det vil ende. Men det vi nå gjør er noe som vi tror er meget positivt. Vi forsøker å fostre dyktighet i tenkning, med det håp at denne utviklingen vil ekspandere til andre områder. Og derfor, folk som ikke nødvendigvis er interesserte i disse spesielle temaene, vil da gjerne si som så: "Dere river ikke ting ned, dere arbeider aktivt med noe positivt."

Det er morsomt med publisitet, men media burde ikke være et mål i seg selv. De er heller grunne. Vi forsøker å legge vekten på utdanning. Det er det som teller, når du står overfor unge som ikke er slaver av vaner, men danner en slags grense.

Jeg behøver ikke si noe, de finner ut av det selv, og dette er forskjellen mellom forklaring og debunking. Folk er ikke dumme. F.eks., hvis en reporter ringer meg opp og sier, "Der er dette lyset i vinduet som folk sier er Kristi kors. Hva mener skeptikerne om dette?" Reporteren har allerede snakket med noen, og nå vil han høre min mening. Denne trolig uinteresserte reporteren ønsker å presentere mening A og mening B. Hvis jeg nå bare gav ham løsningen, vil han kun presentere meg som mening B. Jeg sier: "Jeg vet ikke, jeg kunne ikke se det. Men hva mener du om det?" Jeg svarer aldri. Jeg bare snur spørsmålet, og han sier - "vel, når jeg tenker meg om så ser det ut som lys som strømmer gjennom vinduet." Og jeg sier da, "Ja, det er trolig det det er." Så vil han la artikkelen helle mot det skeptiske syn. Og nå vil den andre personen argumentere med ham, fordi han kom frem til løsningen og lot til å være klarere.

En annen ting vi burde forsøke å unngå med debunking er å benekte andres opplevelser. Det vil sette deg i en meget svak posisjon. Hvordan kan du snu den? Ja f.eks. astrologi. En standard-metode er å gå opp og si at "vi kjenner lovene for gravitasjon, og vi har gjort avgjørende vitenskapelige tester som beviser at månens påvirkning på en baby er mindre enn legens, så vi vet at astrologi ikke fungerer."

Hva vil vedkommende person som har henvendt seg til en astrolog tro? "Vitenskapen er transsynt. Jeg hadde en opplevelse. Og nå vet jeg hvorfor dette ligger utenfor vitenskapen; det er fordi vitenskapsfolk testet den og at den ikke virket for dem, men den virket for meg."

Når jeg stiger opp på talerstolen så sier jeg: "Astrologi fungerer." Jeg sier aldri at den ikke gjør det. Men HVORFOR virker den? Folk er alltid åpne for å lytte til alternative forklaringer på ting. Hvis jeg sier at astrologi fungerer, så leser jeg opp fra et astrologi-blad og sier, "Hvorfor tror du at dette kartet fungerer for denne personen?" De vil svare: "Fordi det hele er så generelt." Jeg kommer aldri med noen utlegging om gravitasjon og slike naturlover, fordi astrologen ikke tror at det er noen relasjon mellom de to tingene. Du bør gi eksempler som folk forstår, og vitenskapsfolk har ofte problemer med det.

Denne enkle, rett frem-debunkingen, // det å påvise bløff, at vitenskapen har motbevist - det er som en øks du vil slippe mot noe. Derfor pleier jeg å si til folk, "jeg har ingen øks å slippe mot noe av disse emnene; faktum er at de kjeder meg til døde. Det er ikke derfor jeg er interessert." Dermed blir jeg ikke sett på som en som er ute etter å rive noe ned, fordi intet av dette er av noen særlig betydning for meg.

Jeg tar lærdom, men intet av det jeg gjør er unikt for meg. Jeg har ikke noe ekstraordinært. Men jeg hadde en meget viktig lekse; jeg lærte av mine feil. Den gangen jeg startet SCS, skrev the Los Angeles Times en artikkel hvor det het at Einstein var en dowser (en som leter etter vann med ønskevist) osv.. Og jeg sa, "her må vi gripe inn, det er enda en tåpelig artikkel i denne avisen." Jeg baserte meg på James Randi's "Flim-Flam!", tok ut eksempler og sendte et indignert brev til LA Times, hvor jeg så forklarte at dowsing var tilbakevist, det fungerer ikke osv.. Hva skjedde? Det terget dem opp. Gjorde dem sinte. De plasserte et utdrag av mitt brev i avisen omgitt av alskens innlegg og artikler som fortalte at ønskevisten fungerer. Jeg har aldri mer forsøkt dette; metoden, fremgangsmåten var gal.

Snu heller tingene tilbake på folk, det er meget enkelt. Legg ikke vekten på konfrontasjoner. La ikke folk få det inntrykket. Det vil få mange til å miste interessen, de bryr seg ikke om å lytte til at andre legger ut om sine påståtte kunnskaper. Og når du står der og sier alt dette, hvorfor skulle de tro deg? Forsøk alltid å snu saken rundt, og understrek det du sier med fakta fra debunkers. CSICOP sørger for ammunisjon.

Er vi kommet noen vei? Jeg tror vi er kommet enormt langt.

-----  
KILDE: Western New York Skeptics  
Newsletter nr. 4/87 (sept.)  
-----

#####

Vi er litt tidlig ute med nr. 3 denne gangen, det skyldes at vi ønsker å gi orienteringen om James Randis besøk i Norge så snart som mulig.  
NIB 4-5/88 kommer som dobbeltnr. som vanlig i desember.

Red.

Jeg befinner meg på Fifth Kingdom bokhandel i Harbord St., Toronto sentrum. En veninne har bedt meg kjøpe en bok. En venn av meg, Mike er med.

Mens ekspeditøren henter boken, ser jeg meg litt omkring. Etter hvert som jeg ser hva bøkene handler om begynner jeg å føle meg som Alice i Eventyrland; Atlantis, ESP, Tarot, krystallkuler - her vil man finne alt.

Ekspeditøren kommer tilbake, og vi gjør oss ferdige. Jeg spør: "Har De noen Prometheus-bøker her?"

"Mener du om Gud?"

"Nei, det er et forlag som heter Prometheus."

"Nå, jeg har aldri hørt om dem."

"Vel, de utgir bøker om det paranormale, men fra et skeptisk og vitenskapelig synspunkt. Siden dere har en mengde pro-paranormale bøker her...."

"Vi har ikke en mengde paranormale bøker her."

En halvkvart latter unnslipper Mike, som har flyttet seg et stykke unna og later som om han ikke har sett meg før i sitt liv.

"Vel," sier jeg. "Vi kunne diskutere i evighet hva 'en mengde' betyr, men siden De i alle fall har noen bøker om det paranormale, tror De ikke at det ville bety service for de som er interessert i emnet men ønsker å se alternative synspunkter?"

Den kvinnelige ekspeditøren smiler: "Adjø."

"Jeg trodde naturligvis ikke et øyeblikk at hun ville ringe Prometheus Books og rekvirere hele lageret. Men jeg var i grunnen ikke innstilt på å bli totalt avvist heller.

"Ja, jeg kan se at De er svært positivt innstilt til idéen. Jeg kan gi Dem adressen, om De vil."

Hun leverte meg boken med et hånlig smil.

Straks vi var utenfor sa Mike spøkefullt: "Vi har ikke en mengde paranormale bøker her. Ha! Rommet vi befant oss i var fullt av dem! Det er temmelig frustrerende.

Hun var overhodet ikke en gang interessert i dine synspunkter. Sannelig ikke rart om man blir rasende."

Men hva kan du gjøre? Ikke mye. Men fortsett med å gjøre det.

-----

KILDE: The Ontario Skeptic nr. 3/87.

John Lattanzio er astrofysiker, og en av grunnleggerne av Ontari Skeptics. Han har senere flyttet til California hvor han arbeider ved Lawrence Livermore National Laboratory.

-----

Vi blir nok av og til minnet om at det ikke er så ille å bo i Norge. Man kunne vel neppe oppleve noe slikt i noen av våre bokhandeler? Husk at til og med Tanum i Oslo har stilt ut Jens Laigaard's "Pyramideenergi"!

Riktig nok har vi på norsk TV opplevet organisert latter overfor vitenskapelige argumenter mot Ufologiske sakramenter, ("Senfredag") men det var noe helt annet. Man må skille mellom kundebehandling hos en presumptivt seriøs bokhandler, og det at "gapen ler åt eigen galskap", for å si det med håvamål.

Vår kilde sier ikke noe direkte om det dreier seg om en gjennomsnittlig bokhandel, eller om det kan ha vært en av disse som i likhet med visse forleggere på mer hjemlige breddegrader ser det som en oppgave å være fødselshjelper for den nye tidsalderen som stjernetegnene bebuder. (Den beste løsningen i så måte ville ha vært abortus provocatus).

En får kanskje trøste seg med at det må bli verre før det kan bli bedre - og at habent sua fata libelli (bøkene har sin skjebne, dvs. at smaken forandrer seg også når det gjelder bøker).

Det kunne i så fall innebære at suveren forakt for hederlighet med hva man skriver ikke for alltid behøver å være salgsfaktor nr. 1 på markedet.

Red.

-----

## TIME-LIFE BLASER LIV I GAMLE OG AVSLØRTE "MYSTERIER"

Mange har forholdsvis nylig mottatt en skinnende reklamepakke i posten fra Time-Life. Inne i pakken finner man dog materiale som var ute av dansen for lang tid siden.

Utgiverne er klare til å hoppe på den paranormale orkestervognen med en 20-volums-serie, 'Mysteries of the Unknown.

Den angivelige hensikt med bøkene, sier seriens president Chris Linen, er hverken å "injisere de troende med skeptisisme eller skeptikeren med tro."

Men et blikk på reklamen gir et godt hint om hvem som er mest prominent. Serien later til å være full av trettende, gamle paranormale påstander, for det meste meget godt kjent og avmystifisert av skeptikere for lenge siden. Første bind, *Mystic Places*, går på "ekspert"-spekulasjoner om lokaliseringen av Atlantis, og tillater leserne å "hygge seg med en omfattende rekonstruksjon av hvordan livet har artet seg i dets glitrende hovedstad".

Ytterligere bind som *Psychic Powers* vil angivelig gi leseren anledning til å "observere forbløffende mentale ferdigheter og "møte psykiske detektiver". The UFO Phenomenon vil berette om kontakt med "fremmede i UFOer over New Mexico".

Og hvis leseren ikke skulle være tilstrekkelig motivert etter dette, så vil 'Miracles' angivelig avsløre "hvordan Moses delte Rødehavet", mens 'Mind Over Matter' vil beskrive miraklene til den skje-bøyende Uri Geller.

Kanskje kan redaktørene holdes unnskyldt for at de forsøker å fange interessen hos potensielle lesere ved hjelp av "transcendental fristelse" heller enn skeptisisme. Men å smelle i vei med noe så utrangert og tvers igjennom avslørt som Uri Geller er en hån mot lesere med kjennskap til disse tingene. Og det å ignorere den sunne, skeptiske informasjonen på disse områdene er rett og slett uærlig.

Mange av de "uløste mysteriene" som dukker opp i denne serien vil være velkjente for lesere av the *Skeptical Inquirer*.

Og de fleste av dem er blitt presentert der med en fullstendig forklaring inkludert.

Spontan menneskelig selvforbrenning (SHC) er beskrevet som et fenomen som "forbløffer vitenskapen og politifolk". Joe Nickell og John F. Fischer var ikke forbløffet da de skrev hovedoppslaget for *Skeptical Inquirer* nr. 4/87. I sin artikkel undersøker de mange av de berømte SHC-sakene og finner helt naturlige forklaringer på disse hendelsene, samtidig som de avslører hvor misvisende og feilaktig de er blitt rapportert.

Brosjyren forteller sågar om den tilsynelatende forbløffende "psykiske detektiv" Gerard Croiset, og hvordan han kunne bistå politiets undersøkelser med å finne bortkomne personer. Ikke med et ord nevnes Piet Hein Hoebens' undersøkelser av Croiset [NIB nr. 4-5/85, og SI Vol. VI. Nr.1 og 2], som kunne påvise meget store forskjeller mellom påstandene og de faktiske forhold.

De klassiske historiene om Bermuda-triangelet er også måket på lasset, uten hensyn til de solide oppklaringene av sakene.

30 millioner dollar er brukt på produksjonen og reklamen for denne serien. Disse anstrengelsene avslører i allfall den slappe moralen hos dem som står bak utgivelsen, og som ikke later til å anse noe 'mysterium' som for dødt til ikke å vekkes til live og utsettes for enda en runde med blottstilling av mangel på troverdighet.

En får bare håpe at forstandige og opplyste lesere vil reagere på denne serien med all den entusiasme som avspeiles i ansiktet på den berømte, mystiske madame Blavatsky på reklamebrosjyrens omslag. Time-Life beskriver hennes utseende som "et gjennomborende blikk, som avslører den karisma som gjorde henne berømt". Imidlertid synes hennes uttrykk heller å bære bud om ubeskrivelig kjedsomhet og ubehandlet sykdom i skjoldbruskkjertelen.

KILDE: The Ontario Skeptic, nr. 3/87. Time-Life Raises the Dead and Debunked, av Angus Mc.Donald.

## SIC TRANSIT GLORIEN

I New York har man nettopp satt opp et teaterstykke etter Sinclair Lewis' 'Elmer Gantry' om en hyklersk, kynisk, grådig og manipulativ predikant. Hovedrolleinnehaveren, Casey Briggs, fortalte en interessert presse at han hadde forberedt seg til rollen ved å studere Jimmy Swaggerts TV-opptredener.

Dette bare sagt i anledning av den (foreløpig) siste skandalen blant de amerikanske TV-predikantene. Mange av leserne vil ha sett ham stå fram og gråte under Dagsverven, plaget av en så følsom samvittighet at kirkesamfunnets ledere bare behøvde å konfrontere ham med fotografisk bevis for at han hadde hatt uglene i moser før han begynte å angre. Sannsynligvis var bildene fremkommet takket være det riddkjære arbeidet til ex-predikanten Marvin Gorman. I 1986 ble Gorman fradømt embetet etter at Swaggert hadde anklaget ham for utenomekteskapelige forhold. Hans broderkjærlighet til Swaggert har siden dette trengt lite plass.

Swaggert har også brukt sterke ord om sin TV-kollega Bakker for hans sidesprang og kalt ham 'en kreftsvulst i kirkens kropp'. Både Swaggert og Bakker var ordinert av Assemblies of God, det største samfunn av pinsevenner i USA, og denne nye skandalen får det til å gå litt på troverdigheten løs for samfunnet. Dessuten mister de tilskuddet på 12 millioner dollar i året fra predikanten.

Jeg får vel bare i forbifarten nevne at Swaggert fikk inn 142 millioner dollar i året, at han - nær sagt naturligvis - hadde et lite hus til 2,4 millioner dollar og at programmene med ham skal ha blitt sett av 500 millioner seere i 143 land. Som den ansvarlige for å kjøpe opp sendetid for Swaggert sa det: 'Det finnes ikke en lomme av lardet hvor du ikke kan se Jimmy!' Sant nok.

Ifølge den svenske 'Kyrkans Tidning' går det sterke rykter om at flere skandaler er på vei blant TV-predikantene. Det stiller oss overfor visse problemer. Skadefrohet er på sin plass i passende doser her i verden, men når ens meningsmotstandere insisterer på å

oppføre seg som ondsinnede karikaturer av ens mørkeste fordommer om dem, er det vanskelig ikke å la det ta overhånd, og man kan lett få den feilaktige tanke at fordommer er en rimelig måte å forstå verden på. Det er det jo ikke. Derfor må jeg be leserne ha i sinne - som en teoretisk mulighet - at det ikke kan være fullstendig utelukket at en av disse TV-predikantene ikke er innblandet i snuskete og hyklersk seksuell utbytting, men kan være et ærlig og velmenende menneske.

HUMANIST nr. 2/88. Knut A. Berg.

---

### \*\*\*\*\* "ET SERIØST ALTERNATIV" [?] \*\*\*\*\*

Under 'Ordet fritt' i Adresseavisen for 11.6.88 skriver to fysioterapeuter for å orientere om at det i Norge er opprettet en forening for 'holistisk medisin'. Det heter seg å være en sammenslutning av terapeuter og medisinske forskere som arbeider for biologisk medisin og helhetsterapi. Foreningens formål skal fremmes gjennom organisering av kurs, debattmøter, forskning og opplysningsvirksomhet, samt gjennom å bidra til å styrke utdanningstilbudet for terapeutiske metoder som foreningen godkjenner i Norge.

De viktigste målsettingene er å fremme holistisk medisin i Norge - å bidra aktivt til positiv kritikk av den norske alternativ-medisinen - å opprette et etisk råd som skal vurdere klager mot behandlere innen det offentlige og det private helsevesen - å opprette et kontaktnett i inn- og utland av folk med spesielle kunnskaper innenfor områder av medisinen hvor det offentlige tilbudet ikke strekker til.

-----

Siden det snakkes om et "seriøst" alternativ, skulle det være interessant å få presisert hva foreningen legger i begrepet 'holistisk medisin'. Innlegget reiser også andre interessante spørsmål som vi evt. får komme tilbake til.

Red.

## ANNONSE STRIDER MOT KVAKKSALVERLOVEN

### FYSIOTERAPEUTER REAGERER PÅ TVILSOM BEHANDLING...

Fysioterapeuter i Trondheim har tatt kontakt med Helsedirektoratet fordi de mener at Studio 1 A/S reklamerer ulovlig for sine tjenester. Dessuten oppgir Studio 1 A/S at en lasermaskin kan brukes mot en rekke lidelser, og fysioterapeutene påpeker at innehaveren ikke er kompetent til å utføre behandlingen med maskinen. Fysioterapeutene ønsker en debatt om nytten og lovligheten av de tilbud som florerer innen alternativ medisin.

Dette oppslaget sto i Adresseavisen for 28. mai i år. Det heter bl.a. at fungerende kontorsjef Inger Lise Wiig i Helsedirektoratet bekrefter at annonsen strider mot kvakksalverloven fordi det ikke er tillatt å overdrive maskinens effekt. Dessuten er annonsen villedende, og det holder ikke å hevde at behandlingen er anbefalt av leger. Det er ikke tillatt å ramse opp hvilke lidelser maskinen virker mot og Wiig påpeker at det må dokumenteres at maskinen ikke gir bivirkninger.

- Vi vil sette søkelyset på et stort marked der kundene er usikre. Det finnes seriøse aktører innen alternativ medisin [1] men slik behandling som drives her tar bare symptomene. Dessuten ligger prisen 2-3 ganger over hva vi tar for vår behandling, sier Torleif Holte (en av fysioterapeutene).

Fysioterapeutene sier at de ønsker å verne om pasientene slik at de ikke blir lurt. Dessuten er de forundret over at folk ikke er mer skeptisk til behandling som tilbys innen enkelte sektorer i alternativ medisin [2] Fysioterapeut Kjetil Hustad påpeker at alt virker så enkelt med slike annonser. Alt kan kureres, og han sier slike tilbud har oppstått fordi fysioterapeutenes ventelister er lange.

Nå ønsker man altså å få en debatt om lovligheten av tilbudet innen alternativ medisin, og føler at yrkes stoltheten er krenket når ukjendte går ut og ulovlig reklamerer for apparater som ikke er enestående. Laserbehandling er som kjent ikke noe nytt hjelpemiddel. Den kan brukes mot akutte skader og betennelser, men laseren må bare brukes av sakkyndig personell.

Tidligere var en såkalt 'softlaser' i skuddet, skriver avisen, og etter grundig dokumentasjon fra NTH om at effekten

var ytterst liten, er den blitt mindre brukt.

Innehaver Kristin Stoltz, Studio 1, henviser til sine fornøyde pasienter når hun blir konfrontert med fysioterapeutenes påstander. Men hun vil rette seg etter det dersom Helsedirektoratet gir påbud om eridring av annonsen. - Helhetssynet er viktig, sier hun, og hun presiserer at hver enkelt kunde blir fortalt at vedkommende må ta ansvar for egen helse. (Noen som har hørt disse frasene før? - red.)

\* \* \*

Det er naturligvis rosverdig, og ikke for tidlig, at fysioterapeutene nå tar opp noen av de spørsmålene som vi og så mange andre har kjørt frem og fokusert på i mer enn syv år, med bakgrunnsmateriale fra 62 land. Fysioterapeutene kjerner åpenbart ikke til dette, men det gjør derimot Adresseavisen, og vi har diskutert saken med vedkommende journalist. Om en mer solid kritikk av kvakksalveri og annet fuskverk innen det medisinske området dermed vil komme flere mennesker til gode er i det dette skrives ikke klart. Men vi vil selvsagt komme tilbake til saken etter hvert som nye momenter dukker opp.

#### FOOTNOTER:

- [1]: Det skulle være interessant med en konkretisering her.
- [2]: De som leser NIVFO-Bulletin eller tilsvarende publikasjoner, vil neppe være forundret over dette. Heller ikke mediafolk. Det man derimot bør forundre seg over er medias påfallende tilbakeholderhet med å trykke stoff som på beste måte bringer faktiske opplysninger og dokumenterte motforestillinger til pseudovitenskap. Se neste side!

## ER PRESSEN LIVREDD FOR Å BRINGE MOTFORESTILLINGER TIL OG AVSLØR- INGER AV PSEUDOVITENSKAP ETC. ?

### DET HEVDER ERFAREN PRESSEMANN..

---

Enhver som har fulgt en smule med på dette området vil ikke ha kunnet unngå å legge merke til medias påfallende motvilje mot å trykke motforestillinger, avsløringer og kritiske kommentarer til pseudovitenskap og moderne overtro. Eksempelene på dette fra inn- og utland er mange og udiskutable. Men hva kan grunnen være? Mange ideer og oppfatninger vedrørende dette spørsmålet er blitt lansert:

- \* Dårlige journalister -
- \* Materialet blir uheldig presentert -
- \* Annonseinntekter -
- \* Vedkommende avis har interesser i de aktuelle sakene -
- \* Paranormale og alternative ideer er godt stoff (selgende) osv..

En kombinasjon av disse faktorene kan sikkert ha sin innflytelse, men er det nok til å forklare en regulær sensur?

Og sensur må en kalle det når f.eks. aviser konsekvent har nektet å ta inn korrigeringer til saksfeil de selv har bragt.

### REDD FOR ENORME ERSTATNINGSKRAV?

---

Nå hevder vår kilde - en meget godt informert person og tidligere journalist i en norsk avis - at han er meget godt kjent med dette forholdet. Han pekte på flere forhold, men her vil vi fokusere på et meget spesielt -- nemlig hans påstand om at media kan risikere millionkrav ved å bringe slikt stoff! Da må man spørre seg hvordan noe slikt i så fall kan forklare og henge sammen. Dersom det er helt på sin plass at aviser og ukeblad til stadighet trykker grovt misvisende og direkte falsk 'informasjon', uten en gang å ha anledning til å bringe motforestillinger og korrigerende fakta, hva skal man da si om hensynet til leseren? Givet vis vil man da få nettopp den fordømmelsen vi så ofte har pekt på, og et stadig

større gap mellom de som leser faglitteratur og de som får sin informasjon gjennom media. Da bør man ikke som fysioterapeutene på forrige side forundre seg over folks generelle mangel på kritisk sans. Deres 'brøde' er jo ikke annet enn at de har festet en viss tillit til det som står i aviser de er vant til å oppfatte som seriøse.

Vår hjemmelsmann forklarer saken slik:

Hvis en person som lever av sin pseudovitenskap (generelt uttrykt) mister erverv og dermed inntekt som følge av at en avis bringer en solid imøtegåelse av hans 'fag' - at alternativ medisin, astrologi etc. ikke har noen faktisk effekt - så kan han/hun reise søksmål mot avisen. Og erstatningskravene her skal være enorme...

Vedkommende poengterer at det ikke er den som har levert det 'knusende' materialet som gjøres ansvarlig, men derimot den avis som formidlet faktaopplysninger til leserne! Man kunne nesten si det slik: Det å berike seg på folks uvitenhet er helt i orden; men det kan være katastrofalt for en avis å bidra med nødvendig opplysning til sine lesere på dette området.

### UTROLIG MEN SANT?

---

Du som leser dette vil trolig riste på hodet og si at dette må være det rene sprøyt, og at det ikke burde ha kommet på trykk. Vi ville heller ikke ha ofret en spalte millimeter på saken, om det ikke var for vårt kjennskap til vår hjemmelsmanns bakgrunn. Utrolig er det i alle fall, men hvorvidt det medfører riktighet er et delikat juridisk spørsmål, som vi har bedt et advokatfirma om å utrede.

Det som her er sagt må naturligvis ikke oppfattes slik at ethvert hint i pressen om pseudovitenskap og overtro medfører en overhengende risiko for å få et multimillionkrav på nakken. Deter snarere slik at saker av denne karakter fra gang til gang innebærer en viss risiko for avisen, og erstatningskravenes størrelsesorden gjør at pressen i sin alminnelighet er tilbakeholden med å trykke stoffet. Man opererer forøvrig med en omvendt bevisbyrde, det er ikke sjarlatanene, men avsløreren som sitter med den i dette tilfellet!

K.S.

## FRIUNDERVISNINGENS ASTROLOGI-KURS OG FORBRUKEROMBUDET

### KLAGE BLIR FULGT OPP

I ET TIDLIGERE NUMMER AV NIVFO-BULLETTIN GJENGAV VI ANNONSE TEKSTEN TIL ASTROLOGI-KURSET I FRIUNDERVISNINGENS KURSPLAN FOR 1988, HVOR ASTROLOGIEN BL.A. BLE OMTALT SOM EN VITENSKAP. VI SKREV TIL FRIUNDERVISNINGEN OM SAKEN, MEN BREVET BLE IKKE BESVART. ANDRE HAR TILSKREVET FRIUNDERVISNINGEN I OSLO OM SAMME FORHOLD, MEN UTEN REAKSJON. NIVFO TOK SAKEN OPP MED FORBRUKEROMBUDET.

Vi gjengir her brev av 26. mai 1988 fra Forbrukerombudet til Friundervisningen:  
ASTROLOGI

Forbrukerombudet skal føre tilsyn med at de næringsdriverides markedsføring og avtalevilkår er i samsvar med markedsføringsloven. Særtrykk av loven følger vedlagt.

Vi har i brev av 1.3.88 fått en henvendelse fra Norsk Institutt for Vitenskapelig Forskning og Opplysning (NIVFO), som ber oss vurdere vedlagte annonser fra Friundervisningens kursplan for 1988.

Annonseren fremsetter en rekke påstander om astrologi. I sin klage peker NIVFO først og fremst på at astrologi omtales som en vitenskap.

Før vi går videre med behandlingen av klagen ber vi om Deres uttalelse. Dette gjelder spesielt hvilket grunnlag De har for å karakterisere astrologi som en vitenskap.

Forholdet vil bli vurdert etter markedsføringslovens § 2, som forbyr bruk av villedende fremstilling egnet til å påvirke etterspørselen av varer og tjenester eller andre ytelser.

Vi imøteser Deres svar snarest og senest innen 3 uker.

NIVFO har mottatt kopi av brevet.

Men denne saken er bare en dråpe i havet. Markedet oversømmes av lignende, høyst tvilsomme annonser, som også forekommer i de populærvitenskapelige magasinene.

I Friundervisningens kurskatalog finner man dessuten annonser for kurs i alternativ medisin, transcendentel meditasjon etc., samt kurser som rommer innslag av velkjente tvilsumheter innen dette markedet. En får nøye seg med å følge opp det verste. Vi har forøvrig hørt at klagen på slike annonser strømmer inn til forbrukerombudet...

Red.

### ANNONSE TEKSTEN I KURSPLANEN

#### ASTROLOGI I

Den astrologiske vitenskap kan sees som et hjelpemiddel til en større forståelse av og innsikt i psykologiske og sosiologiske sider ved livet. Psykologisk gir astrologien større selvforståelse og sosiologisk gir den en økt innsikt i gruppens og samfunnets kompliserte mekanismer. Dette begynnerkurset gir en kort innføring i: Astronomi - Tegn - Planeter - Aspekter - Hus. Still opp og tolk ditt eget horoskop. Kursbok avtales første kurskveld.

#### ASTROLOGI II

Et videregående kurs for de som allerede har gjennomgått et kurs eller drevet selvstudier. Kurset gir en gjennomgåelse av: Kvadranter - Planetmønstre - Måneknuter - Ytre Planeter - Transitter - Progresjoner - Synastri. Kursbok avtales første kurskveld

\*\*\*\*\*

Kopi av annonserie i kurskatalogen for 1985 bragt i NIVFO-Bulletin nr. 2/86.

Prisen på kursene var den gangen kr. 450,- pr. kurs.

Ingen har tidligere reagert på denne utrolige presentasjonen av et kurs.

Red.

# EN RASJONELL FORKLARING PÅ ET ASPEKT VED UFO-OPPTREDEN

AV JEF RASKIN

UFOr blir ofte påstått å være enten utenomjordiske eller overnaturlige - på forskjellig grunnlag. Et av disse er den observerte akselerasjonen hos UFOene. Observatører som f.eks. trafikkpiloter, hvis pålitelighet synes udiskutabel, og hvis rapporter ikke går lenger enn til å beskrive oppførselen hos et fjernt objekt (dvs. at de ikke reiser slike spørsmål som ofte reises vedrørende en 'nærkontakt av tredje grad') har rapportert akselerasjoner hinsides alt mennesker ville kunne overleve, og ofte hinsides alt som kan oppnås med menneskelig teknologi.

Jeg har observert slike akserasjoner to ganger. Den første inntraff mens jeg kjørte gjennom ørkenen sammen med en kompanjong. Jeg la plutselig merke til et oranje lys som fløt på himmelen. Jeg oppdaget det gjennom midtpartiet av frontruten. Mens vi kjørte videre beveget objektet seg mot venstre, og så - helt overraskende - akselererte det i samme retning, samtidig som det steg og forsvant oppover på himmelen.

Jeg stanset bilen noen sekunder senere og steg ut. Min kompanjong hadde ikke sett objektet, og jeg kunne ikke lenger få øye på det.

Som skeptiker fant jeg denne observasjonen noe urovekkende og jeg bestemte meg for å undersøke saken nærmere. Jeg ble stående og speide noen minutter for å se om objektet dukket opp igjen, og så snudde jeg bilen og kjørte tilbake en kilometer eller så, får å snu og kjøre den samme strekningen om igjen samme vei jeg var kommet. Og plutselig var lyset der igjen. Det gjentok den samme bevegelsen, akselereringen og forsvinningen som første gang. På samme tid la min kompanjong merke til en gasslykt (sodium vapor lamp) et stykke unna til høyre for oss. Den var nesten usynlig - kunne bare sees innenfor et svært synsfelt mellom to åser. Når jeg rygget og kjørte frem igjen gjentok objektet sin manøver. Det var en refleks av lys i frontruten på bilen som, da den nådde en mindre radius på kvingen ved enden av ruten så ut til å bevege seg mye raskere og så forsvinne.

Jeg ble slått av det tilsynelatende realistiske av det jeg hadde sett, og vil tilråde at enhver rapport om bevegelige lys sett fra en bil i bevegelse bør behandles med særlig skepsis. En meget sterk illusjon av et fjernt flygende objekt kan bli skapt av reflekser langs vinduet til en farkost i bevegelse.. Riper i glasset kan forårsake en tilsynelatende enda mer forbløffende oppførsel hos et lys på himmelen.

Den andre, og mer interessante observasjonen av akselerasjon inntraff for en måned siden, da jeg sto hjemme på verandaen i Santa Cruz mountains og så østover. Det var en klar kveld og akkurat lyst nok til å se omrisset av Diablo Mountains. Huset mitt ligger i en høyde av 1500 fot, med utsikt til Silicon Valley fra Monte Bello ridge.

Et hvitt lys beveget seg langsomt fra sør mot nord. Jeg tok lyset for å være et fly i en høyde av mellom 1500 og 3000 fot. Jeg var sikker på denne beregningen av høyde fordi lyset var lavere enn toppen av Mt. Hamilton (ca. 3600 fot) og på eller over min synslinje. Det er ikke lett å slå fast om et fjernt objekt befinner seg en aning over eller under din posisjon, men jeg hadde ofte foretatt observasjoner av fjellene med min Suunto optical level og kjente et antall av nøyaktige referansepunkter. Lyset så ut til å være ca. 10 miles unna.

Det er nesten umulig å bestemme avstanden nøyaktig til et punktlys med det blotte øye. I dette tilfellet hadde jeg et maksimum av 17 miles til fjellene bak lyset, som fastsatte en øvre grense: Min vurdering var basert på det å se en mengde fly lande ved San Jose, og ved å anta at dette var et fly med et lys av typisk styrke. Jeg har ingen reell basis for å bestemme en lavere grense for avstanden, bortsett fra at lyset befant seg bortenfor rekkevidden av kikkerten jeg benyttet. Jeg ble forbløffet da objektet akselererte med det som lot til å være en umulig hastighet.

I løpet av noen få sekunder akselererte lyset til omtrent tre ganger sin opprinnelige hastighet. Til å begynne med hadde jeg trodd at lyset var et fly med en fart på ca. 100 miles pr. time. Nå lot

det til å fare avgårde med ca. 1000 miles i timen. Jeg bør nevne at jeg har en livslang hobby med å observere fly. Jeg lytter ofte til fly- og bakkekommunikasjon når jeg iakttar fly til og fra de tre flyplassene jeg har innen synsvidde. Derfor vet jeg ofte nøyaktig hvor langt unna et fly er når det lander og tar av. Jeg er også fortløpig med deres hastighet. Landingshastigheten for fly er å finne i Jane's All the World's Aircraft. På denne måten vil jeg trolig kunne bedømme bedre enn en gjennomsnittlig iaktaker. Nå var jeg spesielt forbløffet over denne utrolige akselerasjonen.

Jeg styrtet avsted for å hente min 8x56 nattekikkert, men objektet var alt ute av syne da jeg kom ut igjen. Etter noen få minutter så jeg en annen umulig rask men noe mindre akselerasjon. Derne gangen var jeg i stand til å se et fullstendig ordinært fly i kikkerten: Det var nærmere meg enn jeg trodde da jeg så det med det blotte øye.

Forklaringen viste seg å være enkel: Noen fly har et fast lys synlig fra nesten en hvilken som helst retning. Dette lyset er ofte mye kraftigere enn blinklysene på samme fly, slik at lyset ikke uten videre lar seg identifisere som et fly. Flyet hadde beveget seg i en retning nesten mot meg, slik at dets bevegelse på tvers av min synslinje ble meget langsom. Siden fly sjelden flyr under 100 miles i timen fikk jeg inntrykket av et fly som beveget seg vinkelrett på min synslinje med ca. 100 miles i timen og lenger borte enn det var. Så svingte det, slik at dets fartsretning ble vinkelrett på min synslinje. Siden jeg befant meg på omtrent samme høyde som flyet var det ingen mulighet til å slå fast at det hadde svinget.

Jeg var nå klar over at jeg ikke hadde sett noe umulig og, i fravær av annen informasjon, at der er en rasjonell forklaring på tilsynelatende plutselige akselerasjoner hos lys som må kunne utelukkes før mer ekstraordinære forklaringer overveies.

Det slo meg også at mine observasjoner kunne forklare en rekke av ellers uforklarte UFO-observasjoner, inklusive de som er gjort av erfarne observatører, så som piloter som ofte flyr på omtrent samme høyde som andre fly. En person på bakken kan oppleve den samme illusjonen dersom et fly daler mot ham eller henne og foretar

en sving, eller om det er så langt unna at dets tilsynelatende bane ligger kloss til en rett linje også når det svinger

Enhver rapport om et lys som plutselig forandrer retning og akselererer burde behandles med den største mistenksomhet, og er nesten helt sikkert eksempler på den illusjonen som ville ha overbevist meg om at jeg hadde sett et uvarlig fenomen, dersom jeg hadde vært mindre av en skeptiker.

- \*\*\*\*\* -

Jef Raskin er best kjent for å ha grunnlagt Apple Macintosh-computeren. Han har vært skeptiker i mange år. En gang ble han av noen venner tatt med på en UFO-observasjons-aften. Her identifiserte han fly og satellitter, hvor de troende så lysene fra utenomjordiske romskip. En annen ting han lærte ved samme anledning var at det å si sannheten ikke alltid er hilst velkommen..

KILDE: BASIS nr. 5/88. (Organ for Bay Area Skeptics, San Francisco)

\*\*\*\*\*

BREV TIL RADIONÄMNDEN.. forts. fra s.13

"Radionämnden anser at det gikk meget klart frem av programmet at Werner fremførte sin personlige oppfatning. Nämnden kan derfor - med hensyn til den utstrakte ytringsfrihet som skal råde i TV - ikke finne at programmet strider mot radioloven (1966.755) eller avtalen mellom staten og Sveriges Television."

Dette er Radionämndens svar, ordrett sitert på norsk.

Som også Folkvett peker på i sin kommentar, ser vi at Radionämnden har mistet poenget i anmeldelsen. Der var ikke rettet mot amatørforskeren Arno Werners synspunkter, men mot måten disse ble presentert på. Den del av seerne som har tilstrekkelige kunnskaper til å gjennomskue programlederens demagogi er så liten at Radionämnden kan tillate seg å ignorere den. Derimot har saken fått en gunstig effekt i pressen i form av til dels sterke reaksjoner på programmet. Og det er jo slett ikke verst at disse innleggene ble tatt inn i avisene....

Red.

# ,KJERRINGRÅD'

-----  
I FORRIGE NUMMER HADDE VI EN NOTIS OM DET  
POPULÆRE RADIOPROGRAMMET 'KJERRINGRÅD,' OG  
HER KOMMER LITT TIL.  
-----

Radio P2 s omsorg for lytternes helse og velbefinnende har ikke avtatt. Der er stadig nye veier og kjerringrådene strømmer inn på telefonen. I studio i Trondheim sitter lege Aage Bjertnæs. Han skal komme med nyttig tilleggsinformasjon, samt sette på bremsene dersom rådene skulle gå på helsa løs.

Undertegnede sendte in sin tid noen høyst uformelle ord (som lytter) til programleder Miriam Wicklund vedrørende programmet. Brevet inneholdt ingen kritikk av programmet, men pekte på at kjerringrådene som regel (dog ikke alltid) var harmløse ting, og dessuten ganske underholdende. Hovedhensikten med brevet var å gjøre oppmerksom på det lite oppsiktvekkende i at salven Celestoderm ifølge en innringer hadde hatt gunstig virkning på psoriasis, i og med at Celestoderm er et av de beste preparatene vi har nettopp mot denne hudsykdommen. Derne opplysningen burde i det minste interessere legen.

Brevet falt tydeligvis ikke i god jord. Den 13. april skrev programlederen tilbake, at kjerringråd ikke er vitenskapelige råd; derav betegnelsen. Programmene er heller ikke lagt opp til å belyse stoffet på den måten. Legen i studio er der for å avkrefte evt. helsefarlige råd som måtte komme og fungere som et korrektiv [1]. Mange kjerringråd er i dag også anerkjent som virkningsfulle av skolemedisinere, f.eks. grønnsåpebehandling av sår, skriver programlederen.

I et av programmene ble det vist til såkalt 'magnetterapi' og at det i Trondheim fantes en lege som benyttet magneter på noen av sine pasienter. I brevet fra undertegnede ble det pekt på forskjellen mellom dette og kjerringrådene. I denne forbindelse skriver programleder Wicklund: 'Hva magnetterapi angår foregår det faktisk forsk-

ning på området, og når leger forteller at de har hatt positive resultater ved bruk av disse, er det grunn til å ta dem alvorlig. Vedlagt følger kopi av en undersøkelse foretatt i Japan til orientering. Brevet slutter med å fortelle at responsen på programmet er upåklagelig og at kjerringrådene lever i det norske folk, uansett hva NIVFO måtte mene og irritere seg over [sic.]

Et slikt oppbud av misforståelser servert på NRK's brevpapir kunne ikke stå ubesvart. Undertegnede skrev derfor tilbake og forklarte de viktigste poengene (forsiktighet med enkeltstående resultater, visse mistenkelige sider ved den japanske rapporten, forskjell på kjerringråd og kvakksalveri mot høye honorarer, spørsmålet om hvordan en 'mening' er begrunnet osv.) Vi skrev også følgende:

"Det å være såvidt betenkt over den stadig stigende begeistringen for det irrasjonelle at man tar ansvar for folkeopplysningen og gjør en innsats, er nok mer et uttrykk for velbegrunnet bekymring enn for 'irritasjon'." Vi pekte også på at flere av de innringte kjerringrådene i sin tid var anerkjent medisinsk behandling, forsåvidt som de er å finne i gamle legebøker.

Noen ganger kan man dog få inntrykk av at de som ringer inn til programmet tror at denne behandlingen er å foretrekke fremfor den viten og erfaring som er kommet til i løpet av hundre år.

## "TVILSOMME RÅD HJELPER OFTE"

Under denne overskriften omtales programmet i Programbladet nr. 19, 6-12.mai. Her er det bilde av 'radiolegen' Aage Bjertnæs på sitt kontor i Trondheim, og som sammen med programleder Miriam Wicklund sørger for god studioatmosfære som får folk til å føle at de trygt kan snakke ut.' Så langt er det greit. Men det heter videre: "Overfor naturmedisin og andre tradisjonelt 'tvilsomme' begreper har Bjertnæs en aksepterende holdning - [>

håndspåleggelse har han sett gode resultater av. Mye avhenger av pasientens eget forhold til det som skjer."

Noen vil kanskje mene at denne saken er en bagatell man burde overse. Men 'mange bekker små...' - det dreier seg tross alt om et radioprogram og et blad som leses av svært mange, hvor en lege står frem med kontroversielle synspunkter og påstander. En bør derfor i det minste kunne anmode om at det blir gitt en nærmere redegjørelse for HVA disse oppfatningene bygger på.

### LEGEN TILSKRIVES

Den 7. mai skriver undertegnede til Bjertnes, orienterer om bakgrunnen og legger ved endel kopier av belysende materiale. Med dette utgangspunkt fremsettes fire konkrete spørsmål:

1. Er kommentarene i Programbladet overensstemmende med Din oppfatning i angjeldende spørsmål?
2. Er Din aksepterende holdning til 'naturmedisin og andre tvilsomme begreper' begrunnet i undersøkelser som tilfredsstiller vitenskapens krav til sannhetskriteriet, eller er det bare tale om tilsynelatende resultater og tendenser som kanskje kunne forklares på annen måte enn med en reell, dokumenterbar effekt av 'behandlingen'?
3. Har Du vesentlige innvendinger mot de undersøkelsene vi har nevnt foran? [2]
4. Hvis det er tale om solide, vitenskapelige observasjoner av et representativt materiale, burde ikke da disse dokumenteres og offentliggjøres andre steder enn i Programbladet og i et program om 'kjerringråd'?

### SVAR UTEBLE

Da legens svar lot vente på seg tok undertegnede en telefon til Bjertnes. Han var til å begynne med ikke å treffe ved det aktuelle legekoretet, men dukket opp da han fikk formidlet en beskjed om hvem som var på tråden.

Ville brevet bli besvart?

Det var blitt lagt til skide.

På spørsmål om han ville ha noe imot at ovenstående fire spørsmål ble stilt i avisene var svaret at han syntes det ville være 'tåpelig'. Hans kommentarer til innslaget i Programbladet gikk på at 'journa-

lister har en tendens til å smøre på litt, og at han hadde en 'åpen' holdning til 'naturmedisin og andre tvilsomme begreper'. Det er altså journalistens feil når det er tale om en aksepterende holdning. Det hadde dog vært rik anledning til å rette opp denne 'urnøyaktigheten', om han ønsket det.

'Kjerringråd-leger' virket nok så uforberedt og usikker i den oppståtte situasjonen.

### KONKLUSJON

Er denne saken en bagatell som man ikke burde bry seg med?

Det dreier seg om et meget populært radioprogram om 'kjerringråd' på det medisinske området, hvor en lege er tilstede i studio. Men programmet har ved flere anledninger gått ut over disse 'rådene' og etterlatt positive inntrykk av pseudo-medisinsk behandling, uten motforestillinger. Det har hele tiden klart skinnet igjennom at man ikke er interessert i kommentarer eller resultater som bygger på empiriske undersøkelser. Dette gjelder også 'kjerringråd'. Når en lege er med på dette, og i tillegg står frem i Programbladet med en 'aksepterende' holdning, er det grunn til å reagere med motforestillinger. Det er her nemlig tale om en aksepterende holdning til usikre, tvilsomme konklusjoner, samtidig som man bevisst later til å overse resultatene solide, omfattende undersøkelser som best mulig utelukker feilkilder. Bjertnes reagerte på uttrykket pseudovitenskap, men som vi ser er uttrykket berettiget. Det å fremheve lettkjøpte konklusjoner fremfor solide, samt å selektere på denne måten er typiske elementer i kriterier på pseudovitenskap. Likedan den typiske motviljen mot data som ikke passer.

Saken er sendt Den Norske Lægeforening!

### NOTER:

1. I P2's 'Flere veier til god helse' har man savnet et slikt korrektiv.
2. Den franske undersøkelsen som nylig er gjort vedr. 'alternativ' medisin og som gav et totalt negativt resultat samt boken 'Examining Holistic Medicine' (USA).
3. På anmodning fra medisinsk konsulent.

- K. Stenødegård

# RANDI I OSLO

NIVFO er glad for å kunne bekjentgjøre at James Randi vil komme til Oslo som NIVFOs gjest 12.- og 22. september. Her vil han møte presse og kringkasting, teste lokale skjebøyer og andre mirakelmenn. Onsdag den 21. september klokken 18.00 vil Randi holde foredrag med innlagte triks på Sophus Lies Auditorium på Universitetet i Oslo, Blindern.

James "The Amazing" Randi trenger neppe noen presentasjon for leserne av NIB. La oss bare kort rekapitulere at han er den fremste 'hit-man' til vår amerikanske søsterorganisasjon CSICOP. flere ganger har han opptrådt på det populære amerikanske showet 'Tonight'. Her har han avslørt den ene mirakelmannen etter den andre - mange av dem har brukt vanlige magikertriks. I boken 'FLIMFLAM' tar han for seg en del påståtte mirakler og forklarer dem.

I Norge vil Randi helst være kjent som den som avslørte svindleren Uri Geller. Mer om dette kan man lese i boken 'The truth about Uri Geller'.

Randis seneste bedrift i USA var avsløringen av helbredelsespredikantenes skitne truks. Mest beryktet er Peter Popoff, som brukte en miniatyrsender i øret for å lure sin menighet. Randis avsløring av Popoff på TV vakte sensasjon, og Popoff er i dag konkurs.

Randis besøk i Norge er en del av hans Europa-turne. Formålet er å gi PR-messig støtte til CSICOPs europeiske søsterorganisasjoner.

## PROSJEKTL EDELS E I OSL O

NIVFO OSLO er vertskap for Randi. Det er opprettet et eget sekretariat for besøket. Adressen er:

N I V F O O S L O  
Postboks 6789, St. Olavs plass  
0130 OSLO 1

Telefon til prosjektleder Preben  
Aavitsland er: 02/18 84 52

Alle som kan hjelpe til med praktiske  
gjøremål før og under Randis besøk bes  
melde seg skriftlig til sekretariatet.

## ØKONOMISK LØFT

Randis besøk blir et økonomisk løft for NIVFO. Se nedenfor!

```
*****
*
* Vi trenger penger til leie av lokaler, hotell etc.. Vi ber
* derfor abonnenter og sympatisører om snarest å sette inn
* sine støttebidrag på prosjektkontoen: (i Bergen bank)
*
*
*      5096.20.11818
*
*      NIVFO,
*      Postboks 6789, St. Olavs pl.
*      0130 OSLO 1
*
* *****
```

Preben Aavitsland

Fra Oslo fortsetter Randis reise slik: Stockholm, Helsinki, København, Øst-Berlin, München, Bonn, Luxemburg, Geneve, Torino, Nice, Barcelona, Madrid, Lisboa, London, Manchester - og så tilbake til Florida den 22 oktober

Randis medhjælper på turneen er José Alvarez

Så gjelder det å bidra til at Norge kan hevde seg blant de øvrige stedene -!